

zbrani, tančili a předváděli mýthos o narození Dia, ve kterém uvádějí na scénu Krona, jehož zvykem je pozřít své děti hned po jejich narození, Rheu, která se pokouší zakrýt porodní bolesti atd.

ATHÉNSKÁ ORFIKA

150.

(Bern. 573/I T; Kern F 3) – Platón, *Ústava* 364b

ἀγύρται δὲ καὶ μάντιες ἐπὶ πλουσιῶν θύρας ἰόντες πείθουσιν ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη θυσίαις τε καὶ ἐπωδαίς, εἴτε τι ἀδίκημά του γέγονεν αὐτοῦ ἢ προγόνων, ἀκείσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἐορτῶν, ἐάν τέ τινα ἐχθρὸν πημῆναι ἐθέλη, μετὰ σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ βλάβει ἐπαγωγαῖς τισιν καὶ καταδέσμοις, τοὺς θεοὺς, ὡς φασιν, πείθοντες σφισιν ὑπηρετεῖν. ... βίβλων δὲ ὁμαδὸν παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐκγόνων, ὡς φασι, καθ' ἃς θυηπολοῦσιν, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσι μὲν ἐτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν, ἃς δὴ τελετὰς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς, μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περιμένει.

Žebraví kněží a věštcí chodí ke dveřím boháčů a namlouvají jim, že právě oni nabyli od bohů moc zažehnávat obětmi a zaklínáním uprostřed rozkoší a slavností vinu, jestliže se jí někdo z oněch sám nebo jeho předek dopustil; a jestliže by chtěl přivésti pohromu na některého nepřítele, že bez velkého vydání způsobí škodu spravedlivému stejně jako nespravedlivému, ježto prý dovedou zaklínáním a začarováním pohnouti bohy, aby jim byli k službám. ... A jmenují haldu knih od Músaia a Orfea, potomků to, jak říkají, Selény a Mús, podle nichž vykonávají obětní obřady, namlouvajíce netoliko jednotlivcům, nýbrž i celým obcím, že prý jsou jak pro žijící, tak pro zemřelé zvláštní odpustky a očisty z vin

spojené s obětmi a příjemnými zábavami, jimž říkají zasvěcování a jež nás zprošťují utrpení na onom světě, kdežto na ty, kdo těch obětí nevykonali, čekají hrozné věci.

(Bern. 573/III T) – Platón, *Zákony* 908d

ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἄτερος, εὐφυῆς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντιες τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεινημένοι, γίνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοὶ, καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί.

Druhý, který má totéž mínění jako ten první, ale přitom je nazýván nadaným, je pln lsti a úkladu a z takových lidí pocházejí mnozí věštcí, zběhlí ve všelikém podvodnictví, avšak někde také z nich vznikají tyrani, političtí řečníci, vojevůdcové, provozovatelé pokoutních mystérií a obmysly takzvaných sofistů.

(Bern. 573/IV T) – Platón, *Zákony* 909a

ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται πρὸς τῷ θεοῦς μὴ νομίζειν ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεώτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν, ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπωδαίς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειροῦσιν κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν κτλ.

Kteří se pak vedle domnění, že bozi nejsou, nebo že jsou nepečliví, nebo uprositelní, stanou podobnými šelmám a pohrdajíce lidmi budou svádět mnohé ze živých lidí, tvrdíce, že umějí kouzelně vodit duše zemřelých, a slibující přemlouvati bohy s předstíráním, že je očarovávají obětmi, modlitbami a zaříkadly, a tak se budou pokoušet pro peníze od základu ničít soukromníky i celé domy a obce atd.

(Bern. 573/V T) – Platón, *Zákony* 933a

ἄλλη δὲ ἢ μαγγανείαις τέ τισιν καὶ ἐπωδαῖς καὶ καταδέσει λεγομέναις πειθεῖ τοὺς μὲν τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον, τοὺς δ' ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεῦν βλάπτονται.

kteří se odvažují škodit, že mají moc dělati něco takového jakými čarami a zařikáváním a takzvaným zaklínáním, tak těm druhým, že je jim nade vši pochybnost způsobována škoda od těch, kteří dovedou čarovat.

(Bern. 573/VI T) – Platón, *Zákony* 933d

ἐὰν δὲ καταδέσειν ἢ ἐπαγωγαῖς ἢ τισιν ἐπωδαῖς ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὠντινωνοῦν δόξη ὁμοῖος εἶναι βλάπτοντι, ἐὰν μὲν μάντις ὧν ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω.

Jestliže se uzná, že někdo škodí kouzelným svázáním, nebo zaklínáním, nebo nějakými zaříkadly, nebo některými takovými čarami, tu jestliže to je věštec, nebo hadač, necht' zemře.

151.

(Bern. 574 T; Kern F 3) – Platón, *Ústava* 366a

„ἀλλὰ γὰρ ἐν Αἰδοῦ δίκην δώσομεν ὧν ἂν ἐνθάδε ἀδικήσωμεν, ἢ αὐτοὶ ἢ παῖδες παίδων.“ ἄλλ', ὦ φίλε, φήσει λογιζόμενος, αἱ τελεταὶ αὐτὰ μέγα δύνανται καὶ οἱ λύσιοι θεοὶ, ὡς αἱ μέγιστα πόλεις λέγουσι καὶ οἱ θεῶν παῖδες ποιηταὶ καὶ προφῆται τῶν θεῶν γενόμενοι, οἱ ταῦτα οὕτως ἔχειν μνηύουσιν.

„Ale v Hádu jistě budeme potrestáni za křivdy na tomto světě spáchané, buď sami nebo děti našich dětí.“ Ale, příteli, řekne vyrocítavě, mnoho zase zmohou zasvěcovací obřady a očistní bohové, jak dosvědčují veliké obce i synové bohů, kteří byli básníky a proroky bohů a kteří hlásají, že tomu tak je.

152.

(Bern. 575 T; Kern F 3) – Platón, *Faidros* 244d

ἀλλὰ μὴν νόσων γε καὶ πόνων τῶν μεγίστων, ἃ δὴ παλαιῶν ἐκ μηνιμάτων ποθὲν ἐν τισι τῶν γενῶν ἢ μανία ἐγγενομένη καὶ προφητεύσασα, οἷς ἔδει ἀπαλλαγὴν ἡῦρετο, καταφυγῶσα πρὸς θεῶν εὐχὰς τε καὶ λατρείας, ὅθεν δὴ καθαρῶν τε καὶ τελετῶν τυχοῦσα ἐξάντη ἐποίησε τὸν ἑαυτῆς ἔχοντα πρὸς τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον, λύσιν τῷ ὀρθῶς μανέντι τε καὶ κατασχομένῳ τῶν παρόντων κακῶν εὐρομένη.

Také při nemocech a svrchovaných útrapách, které lpějí na některých rodech pro staré hněvy odněkud vzniklé, našla vzniklá prorocká šílenost, jež se utekla k modlitbám a božím službám, zproštění pro ty, kterým se ho mělo dostat; nabyvši tam očist a zasvěcovacích obřadů, spasila toho, kdo jí byl účasten, pro přítomnou i pro potomní dobu tím, že našla pro správně šilícího a posedlého vysvobození z přítomných útrap.

153.

(Bern. 576 F; Kern F 5) – Platón, *Faidón* 69c

πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι παῦροι δὲ τε βᾶκχοι.

mnoho těch, kteří nosí narthex, ale pravých bakchů málo.

154.

(Bern. 577/V T) – Strabón, *Zeměpis* X, 3, 18

Ἀθηναῖοι δ' ὥσπερ περὶ τὰ ἄλλα φιλοξενούντες διατελοῦσιν, οὕτω καὶ περὶ τοὺς θεοὺς. πολλὰ γὰρ τῶν ξενικῶν ἱερῶν παρεδέξαντο ὥστε καὶ ἐκωμωδήθησαν· καὶ δὴ καὶ τὰ Θράκια καὶ τὰ Φρύγια. τῶν μὲν γὰρ Βενδιδείων Πλάτων μέμνηται, τῶν

δὲ Φρυγίων Δημοσθένης διαβάλλων τὴν Αἰσχίνου μητέρα καὶ αὐτὸν ὡς τελοῦση τῇ μητρὶ συνόντα καὶ συνθιασεύοντα καὶ ἐπιφθεγγόμενον „εὐοῖ σαβοῖ“ πολλάκις καὶ „Υἷς Ἄττης, ἄττης“ Ὑῆς“. ταῦτα γὰρ ἐστὶ σαβάζια καὶ μητρῶα.

Jako v jiných věcech byly Athéňané vždy pohostinní, stejně tak i v případě bohů. Přijali mnoho cizích obřadů, jak se jim vysmívali autoři komedií, zejména pak z Thrákie a Frygie. Platón zmiňuje thrácké, fryžské a bendidejské obřady, Démostenés zase fryžské, když hanobí Aischinovu matku a jeho samého – neboť ten by přítomen, když jeho matka prováděla obřady, často s ní slavil společně jejich slavnosti a křičel „euoi saboi“ a „hyés attés, attés hyés“, neboť toto je spojeno s obřady Sabazia a Velké matky.

MAKEDONIE

155.

(Bern. 579 T; Kern T 206) – Plútarchos, *Alexandros* 2, 7

(de Olympiade Alexandri matre) ἕτερος δὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ὡς πᾶσαι μὲν αἱ τῆδε γυναῖκες ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς οὔσαι καὶ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς ἐκ τοῦ πάνυ παλαιοῦ, Κλώδωνές τε καὶ Μιμαλλόνες ἐπωνυμίαν ἔχουσαι, πολλὰ ταῖς Ἡδωνίσι καὶ ταῖς περὶ τὸν Αἴμον Θρηήσαις ὅμοια δρῶσιν· ἀφ' ὧν δοκεῖ καὶ τὸ θρησκευεῖν ὄνομα ταῖς κατακόροις γενέσθαι καὶ περιέργοις ἱερουργίαις· ἢ δ' Ὀλυμπιάς μᾶλλον ἐτέρων ζηλώσασα τὰς κατοχάς, καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς ἐξάγουσα βαρβαρικώτερον, ὅφεις μεγάλους χειροσῆθεις ἐφέιλκετο τοῖς θιάσοις, οἱ πολλάκις ἐκ τοῦ κιττοῦ καὶ τῶν μυστικῶν λίκνων παραναδύμενοι καὶ περιελιττόμενοι τοῖς θύρσοις τῶν γυναικῶν καὶ τοῖς στεφάνοις, ἐξέπληττον τοὺς ἀνδρας.

(O Alexandrově matce Olympiadě.) Všechny ženy v tamějších krajinách jsou odedávna oddány orfickým mystériím a Dionýso-

vým orgiím – proto také mají příjmení „klódóny“ a „mimallony“ – a napodobují v mnoha věcech Édónky a Thrákyně v končinách pohoří Haimu – od toho se také, jak se zdá, dostalo tomu nemír-nému a přerpatému uctívání bohů jména „thréskeia“. A Olympias více než jiné horlila pro tyto stavy posedlosti, a způsobem poněkud barbarským stupňujíc boží zanícení, vláčela s sebou na slavnostní shromáždění velké ochočené hady, a ti se často vyňo-řovali z břecťanů a z mystických opálek, ovíjeli se kolem thyrů žen i věnců a děsili muže.

ŘÍM

156.

(Bern. 584 V) – Plútarchos, *Caesar* 9, 4

Ἔστι δὲ Ῥωμαίοις θεὸς ἦν Ἀγαθὴν ὀνομάζουσιν, ὥσπερ Ἕλλη-νες Γυναικεῖαν, καὶ Φρύγες μὲν οἰκειούμενοι Μίδα μητέρα τοῦ βασιλέως γενέσθαι φασί, Ῥωμαῖοι δὲ νύμφην δρυάδα Φαύνω συνουκήσασαν, Ἕλληνες δὲ τῶν Διονύσου μητέρων τὴν ἄρρη-τον. ὅθεν ἀμπελίνοις τε τὰς σκηνάς κλήμασιν ἐορτάζουσαι κατερέφουσι, καὶ δράκων ἱερὸς παρακαθίδρυνται τῇ θεῷ κατὰ τὸν μῦθον. ἀνδρα δὲ προσελθεῖν οὐ θέμις οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας γενέσθαι τῶν ἱερῶν ὀργιαζομένων, αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογοῦντα δρᾶν λέγονται περὶ τὴν ἱερουργίαν. ὅταν οὖν ὁ τῆς ἐορτῆς καθήκη χρόνος, ὑπατεύοντος ἢ στρατηγούοντος ἀνδρός, αὐτὸς μὲν ἐξίσταται καὶ πᾶν τὸ ἄρρεν, ἢ δὲ γυνὴ τὴν οἰκίαν παραλαβοῦσα διακοσ-μεῖ. καὶ τὰ μέγιστα νύκτωρ τελεῖται, παιδιᾶς ἀναμειγμένης ταῖς παννυχίσι, καὶ μουσικῆς ἅμα πολλῆς παρουσίας.

Mají pak Římané takzvanou Dobrou bohyni, jako Řekové Žen-skou bohyni. Frygové si ji přivlastňují a říkají, že byla matkou krále Midy; Římané však tvrdí, že je to dryada, jež byla chotí Faunovou, a Řekové zase, že je to ta z Dionýsových matek, jejíž

jméno se nesmí vyslovit. Proto pokrývají ženy o jejím svátku příbytky rénovými úponky, a podle báje sedí vedle té bohyně posvátný had. Ale za jiných posvátných orgií se nesmí přiblížit muž, ba nesmí být ani v domě: ženy samy mezi sebou prý provádějí všelijaké posvátné úkony podobné v mnohém orfickým obřadům. Kdykoliv nadejde doba té slavnosti, volí se pro ni dům konsulův nebo praetoriův: on sám a všechny osoby mužského pohlaví vycházejí, jeho žena převezme dům a vyzdobí jej. A hlavní oslava se koná v noci; tu se mísí do noční slavnosti žertování a je při tom také plno hudby.

VARIA

157.

(Bern. 587 T) – Hérakleitos, zl. 87 Marcovich = 22 B 14 DK
 τίσι δὴ μαντεύεται Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος; νυκτιπόλοις, μάγοις, βάκχοις, λήναις, μύσταις· τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτοις μαντεύεται τὸ πῦρ· τὰ γὰρ νομιζόμενα κατ' ἀνθρώπους μυστήρια ἀνιερωστὶ μυεῦνται.

Komu věští Hérakleitos z Efesu? Tulákům noci: mágům, bakchům, lénám, mystům; jedněm hrozí tím, co bude po smrti, druhým věští oheň. Jsou totiž bezbožně zasvěcováni do mystérií obvyklých u lidí.

158.

(Bern. 588/I T; Kern F 34) – Kléméns Alexandrijský, *Pobídka Řekům* 2, 17, 2

τὰ γὰρ Διονύσου μυστήρια τέλεον ἀπάνθρωπα· ὃν εισέτι παῖδα ὄντα ἐνόπλῳ κινήσει περιχορευόντων Κουρήτων, δόλω

δὲ ὑποδύντων Τιτάνων, ἀπατήσαντες παιδαριώδεσιν ἀθύρμασιν, οὔτοι δὴ οἱ Τιτᾶνες διέσπασαν, ἔτι νηπίαχον ὄντα, ὡς ὁ τῆς Τελετῆς ποιητῆς Ὀρφεύς φησιν ὁ Θράκιος·

κῶνος καὶ ῥόμβος καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
 μῆλ' ἀ τε χρύσεια καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφῶνων.

Kaì τῆσδε ὑμῖν τῆς τελετῆς τὰ ἀχρεῖα σύμβολα οὐκ ἀχρεῖον εἰς κατάγνωσιν παραθέσθαι· ἀστράγαλος, σφαῖρα, στρόβιλος, μῆλα, ῥόμβος, ἔσοπτρον, πόκος.

Dionýsova mystéria jsou totiž dokonale nelidská! Když byl ještě dítě a Kúrėti kolem něj tančili válečný tanec, lstivě se k němu přiblížili Títáni a oklamali jej dětskými hračkami, aby jej pak, sotva nemluvně, ti samí Títáni roztrhali, jak praví básník tohoto obřadu, thrácký Orfeus:

Byla to káča a řehtačka, žertovné marionety,
 krásná zlatá jablíčka Hesperidek jasnohlasých.

Ani u tohoto obřadu nebude bez užtku předložit jeho neúčinná symbola k vašemu odsouzení: kostka, koule, čamrda, jablka, řehtačka, zrcátko a chomáč vlny.

(Bern. 588/II T; Kern F 34) – Arnobius, *Proti pohanům* V, 19
sed et illa desistimus Bacchanalia altera praedicare, in quibus arcana et tacenda res proditur insinuatque sacratis, ut occupatus puerilibus ludicris distractus ab Titanis Liber sit ..., cuius rei testimonium argumentumque fortunae suis prodidit in carminibus Thracius talos speculum turbines, volubiles rotulas et teretis pilas et virginibus aurea sumpta ab Hesperidibus mala.

Avšak dosti o těchto druhých Bakchanáliích, ve kterých je zasvěcencům odhaleno a sděleno tajemství, jež se nemá vyslovit, o tom, jak Líbera zaujatého dětskými hrami roztrhali na kusy Títáni. ... Jako svědectví a doklad o tom udává ve svých básních Thrák (Orfeus) kůstky, zrcadlo, točící se vlčky, klubka nití a zlatá jablka od panen Hesperidek.

159.

(Bern. 589 T) – Kléméns Alexandrijský, *Pobídka Řekům* 2, 15, 1

Δηοῦς δὲ μυστήρια καὶ Διὸς πρὸς μητέρα Δήμητρα ἀφροδίσοιο συμπλοκαὶ καὶ μῆνις (οὐκ οἶδ' ὅ τι φῶ λοιπὸν μητρὸς ἢ γυναικός) τῆς Δηοῦς, ἧς δὴ χάριν Βριμῶ προσαγορευθῆναι λέγεται, ἱκετηρίαὶ Διὸς καὶ πόμα χολῆς καὶ καρδιουκία καὶ ἀρρητουργία· ταῦτα οἱ Φρύγες τελίσκουσιν Ἰαττιδί καὶ Κυβέλη καὶ Κορύβασιν. Τεθρυλήκασιν δὲ ὡς ἄρα ἀποσπάσας ὁ Ζεὺς τοῦ κριοῦ τοὺς διδύμους φέρων ἐν μέσοις ἔρριψε τοῖς κόλποις τῆς Δηοῦς, τιμωρίαν ψευδῆ τῆς βιαίας συμπλοκῆς ἐκτινύων, ὡς ἑαυτὸν δῆθεν ἐκτεμών. Τὰ σύμβολα τῆς μυσήσεως ταύτης ἐκ περιουσίας παρατεθέντα οἶδ' ὅτι κινήσει γέλωτα καὶ μὴ γελασεῖουσιν ὑμῖν διὰ τοὺς ἐλέγχους· « Ἐκ τυμπάνου ἔφαγον· ἐκ κυμβάλου ἔπιον· ἐκιρνοφόρησα· ὑπὸ τὸν παστὸν ὑπέδυν.» Ταῦτα οὐχ ὕβρις τὰ σύμβολα; Οὐ χλεύη τὰ μυστήρια; Τί δ' εἰ καὶ τὰ ἐπίλοιπα προσθεῖην; Κυεῖ μὲν ἡ Δημήτηρ, ἀνατρέφεται δὲ ἡ Κόρη, μίγνυται δ' αὐθις ὁ γεννήσας οὗτοσι Ζεὺς τῇ Φερεφάττῃ, τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ, μετὰ τὴν μητέρα τὴν Δηώ, ἐκλαθόμενος τοῦ προτέρου μύσους, πατήρ καὶ φθορεὺς κόρης ὁ Ζεὺς, καὶ μίγνυται δράκων γενόμενος, ὃς ἦν ἐλεγχθεὶς. Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων σύμβολον τοῖς μουμένοις ὁ διὰ κόλπου θεός· δράκων δὲ ἔστιν οὗτος, διελκόμενος τοῦ κόλπου τῶν τελουμένων, ἔλεγχος ἀκρασίας Διὸς. Κυεῖ καὶ ἡ Φερέφαττα παῖδα ταυρόμορφον ἀμέλει, φησί τις ποιητῆς εἰδωλικός,

ταῦρος [πατήρ] δράκοντος καὶ πατήρ ταύρου δράκων,

ἐν ὄρει τὸ κρύφιον, βουκόλος, τὸ κέντρον,

βουκολικόν, οἶμαι, κέντρον τὸν νόρθηκα ἐπικαλῶν, ὃν δὴ ἀναστέφουσιν οἱ βάκχοι.

A v Déiných mystériích jde jednak o Diův pohlavní styk s jeho matkou Démétrou, jednak o hněv – nevím, mám-li nadále říkat matky, nebo manželky – Déó, pro něž ji prý nazývají Brimó (strašlivá). Patří k nim také modlitby Dioných prosebníků, pití žluče, vyjímání živého srdce oběti a konání nevýslovných ohavností. Tytéž obřady zasvěcují Frygové Attidovi, Kybelé a Korybantům. A povídá se, jak potom Zeus přinesl varlata, která odsekl, be-

ranovi, a mrštil je doprostřed Déina klína. Tím jakoby splatil pokutu za to, že ji násilím přinutil ke styku: předstíral totiž, že vykastroval sám sebe. Předložím-li navíc ještě symbola této iniciace, vím, že to přiměje k smíchu i ty z vás, kteří se podobným odhalením smát nechtějí: „z tympánu jsem pojedl, z činelu jsem popil, kernos jsem nesl, do svatební komnaty sestoupil.“ Nejsou snad taková symbola drzost? A mystéria výsměch.

A co kdybychom připojili i ta zbývající? Déméter počne, Koré roste jako z vody, a tak tenhle náš Zeus, který ji zplodil, kopuluje pro změnu s Ferefattou (Persefonou), svou vlastní dcerou, stejně jako předtím se svou matkou Déou. Tu dřívější hanebnost ovšem Zeus, otec a prznitel děvčete, dočista vypustil z hlavy, a kopuluje v podobě hada, čímž sám sebe usvědčuje. V sabaziovských mystériích mají ostatně adeпти symbolon „bůh skrze lůno“; jde přitom o hada, který je na důkaz Diovy nestydatosti účastníkům obřadu protahován mezi nohama. Počne i Ferefatta, a to dítě v podobě býka. A aby nebylo pochyb, jeden modlářský básník praví:

Býk je (otec) hada a had je otec,

na hoře honák (nese) tajemný bodec,

příčemž honáckým bodcem podle mne nazývá onu hůl, kterou ověňčují bakchové.

160.

(Bern. 590 T) – Kléméns Alexandrijský, *Pobídka Řekům* 2, 22, 3

νόμος οὖν καὶ ὑπόληψις κενὴ καὶ τοῦ δράκοντος τὰ μυστήρια ἀπάτη τίς ἔστιν θρησκευομένη, τὰς ἀμυήτους ὄντως μυσήσεις καὶ τὰς ἀνοργιάστους τελετὰς εὐσεβείᾳ νόθῳ προστρεπομένων. Οἶαι δὲ καὶ αἱ κίσται μυστικάι· δεῖ γὰρ ἀπογυμνῶσαι τὰ ἅγια αὐτῶν καὶ τὰ ἄρρητα ἐξεῖπειν. Οὐ σησασαῖ ταῦτα καὶ πυραμίδες καὶ τολύπαι καὶ πόπανα πολυόμφαλα χόνδροι τε ἁλῶν καὶ δράκων, ὄργιον Διονύσου Βασσάρου; Οὐχὶ δὲ ῥοιαὶ πρὸς τοῖσδε καὶ κράδαὶ νόρθηκές τε καὶ κιττοὶ, πρὸς δὲ καὶ φθοῖς καὶ μήκωνες; Ταῦτ' ἔστιν αὐτῶν τὰ ἅγια. ... πάλαι μὲν

ἀνθρώποις σωφρονουσιν ἐπικάλυμμα ἡδονῆς νύξ ἦν σιωπώ-
μένη· νυνὶ δὲ τοῖς μυουμένοις <δ>ῆ ἰέρ<ει>ρα τῆς ἀκρασίας
νύξ ἐστὶ λαλουμένη, καὶ τὸ πῦρ ἐλέγχει τὰ πάθη δαδουχού-
μενον. Ἀπόσβεσον, ὦ ἱεροφάντα, τὸ πῦρ· αἰδέσθητι, δαδοῦχε,
τὰς λαμπάδας· ἐλέγχει σου τὸν Ἰακχον τὸ φῶς· ἐπίτρεψον
ἀποκρῦψαι τῇ νυκτὶ τὰ μυστήρια· σκότει τετιμήσθω τὰ ὄργια·
τὸ πῦρ οὐχ ὑποκρίνεται, ἐλέγχειν καὶ κολάζειν κελεύεται.
Ταῦτα τῶν ἀθέων τὰ μυστήρια· ἀθέους δὲ εἰκότως ἀποκαλῶ
τούτους, οἱ τὸν μὲν ὄντως ὄντα θεὸν ἠγνοήκασιν, παιδίον δὲ
ὑπὸ Τιτάνων διασπώμενον καὶ γύναιον πενθοῦν καὶ μόρια
ἄρρητα ὡς ἀληθῶς ὑπ' αἰσχύνῃς ἀναισχύντως σέβουσιν.

Ano – mystéria nejsou než zvyklost a prázdná domněnka. Je to taková pietně tradovaná hadova léčka, při níž se s podvrženou zbožností lidí upínají k iniciacím do něčeho, co je veskrze profánní, a k obřadům, na nichž není nic posvátného! A takové jsou i ony mystické schrány – je totiž nutno obnažit jejich svátosti a vyslovit nevýslovné. Nejsou snad tyhle sezamové koláčky, pyramidy, klubka, omfalické koláčky, zrnka soli a had orgion Dionýsa Bassara? A s nimi také granátová jablíčka, větévký fíkovníku, lodyha narthexu, a břecht'an, jakož i koláče zvané *ftbois* a hlavičky vlčího máku? To jsou jejich svátosti! ... Dříve lidem, kteří měli všech pět pohromadě sloužila noc jako příkrývka rozkoše, o níž se mlčelo. Nyní však těm, kdo se nechávají zasvěcovat do obřadů bezuzdnosti, o níž se mluví – a oheň jejich loučí odhaluje vášně. Nech uhasit oheň, hierofante! zalekni se ohnivče, svitu pochodní! Světlo usvědčuje tvého Iakcha! Dovol noci at' mystéria zakryje! Necht' temnota pocítí tyto orgie! Oheň není součástí představení – je povolán usvědčovat a trestat! Taková jsou mystéria neznabohů. A říkám-li neznabozi, je to označení přílehlavé pro lidi, kteří nepoznali skutečného Boha a nestydatě uctívají dítě rozsápané Títány, ženský žal a orgány vskutku – ze studu – nevýslovné.

(Bern. 595 T) – Plútarchos, *Útěšný list ženě* 10, p. 611d

Καὶ μὴν ἂ τῶν ἄλλων ἀκούεις, οἱ πείθουσι πολλοὺς λέγοντες ὡς οὐδὲν οὐδαμῆ τῷ διαλυθέντι κακὸν οὐδὲ λυπηρόν ἐστιν, οἷδ' ὅτι κωλύει σε πιστεύειν ὁ πάτριος λόγος καὶ τὰ μυστικὰ σύμβολα τῶν περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμῶν, ἃ σύνισμεν ἀλλήλοις οἱ κοινωνοῦντες. ὡς οὖν ἀφθαρτον οὔσαν τὴν ψυχὴν διανοοῦ ταῦτὸ ταῖς ἀλισκομέναις ὄρνισι πάσχειν· ἂν μὲν γὰρ πολὺν ἐντραφῆ τῷ σώματι χρόνον καὶ γένηται τῷ βίῳ τούτῳ τιθασὸς ὑπὸ πραγμάτων πολλῶν καὶ μακρᾶς συνηθείας, αὐθις καταίρουσα πάλιν ἐνδύεται καὶ οὐκ ἀνίησιν οὐδὲ λήγει τοῖς ἐνταῦθα συμπλεκομένη πάθει καὶ τύχαις διὰ τῶν γενέσεων. ... ἢ δὲ ληφθεῖσα μὲν *** ὑπὸ κρειπτόνων ἔχεται, καθάπερ ἐκ καμπῆς ὑγρᾶς καὶ μαλθακῆς ἀναχαιτίσασα πρὸς ὃ πέφυκεν. ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ, ἂν τις ἀποσβέσας εὐθύς ἐξάπτῃ, πάλιν ἀναρριπίζεται καὶ ἀναλαμβάνει ταχέως .... „ὅπως ὤκιστα πύλας Αἴδαο περῆσαι“

Proti tomu, co slycháš od lidí, kteří se snaží přesvědčit davy, že tomu, kdo zemře, už vůbec nic zlého a špatného nehrozí, dobře vím, že se s nedůvěrou postaví zděděná víra i tajemné předpovědi Dionýsových orgií, jež jsou nám zasvěceným známé. Představ si tedy, že se s nesmrtelnou duší děje totéž, co se děje s polapenými ptáky: prožije-li duše dlouhý čas v těle a mnohostrannou činností i dlouhým návykem s ním sroste, vrací se opět na zem, vtělí se znovu a neodpoutává se od těla a neustává v opakujících se zrozeních spojovat se s bolestmi a osudy tohoto světa ... upne se ... k vyšším metám a snadno se vrací ke své přirozené podstatě, jako když se něco jen mírně a lehce ohne. Jako oheň: uhasí-li jej někdo a hned nato rozžehne, znovu vzplane a rychle se vzpamatuje ... „co nejrychleji vstoupit do bran podsvětních.“⁵

5 Theognis I, 427.

197.

(Bern. 924 T; Kern T 33) – Pomponius Mela, *Popis země* 2, 17
montes interior (sc. Thracia) *ad tollit Haemon et Rhodopen et Orbelon,*
sacris Liberi patris et coetu Maenadum, Orpheo primum initiante, celebratos.

Uvnitř (Thrákie) se tyčí hory – Haimos, Rhodopé a Orbélon, proslavené obřady otce Libera a shromážděním mainad, a kde poprvé zasvěcoval Orfeus.

b. Olympos a Píerie; Odrysan

198.

(Bern. 931 T; Kern T 39) – Konón = Fótios, *Bibliothéké* 186, 130b 30

Ὀρφεύς ὁ Οἰάγρου καὶ Καλλιόπης μιᾶς τῶν Μουσῶν, ἐβασί-
 λευε Μακεδόνων καὶ τῆς Ὀδρυσίδος, ἐπετήδευε δὲ μουσικὴν,
 καὶ μάλιστα κιθαρωδίαν. Καί (φιλόμουσον γὰρ τὸ Θρακῶν
 καὶ Μακεδόνων γένος) ἤρρεσκεν ἐν τούτοις διαφερόντως τῷ
 πλήθει.

Orfeus, syn Oiagra a Kalliopy, jedné z Mús, byl králem Make-
 donců a Odrysů. Věnoval se hudbě, zejména hře na lyru. A pro-
 tože Thrákové a Makedonci jsou hudbymilovné národy, získal si
 tam oblibu u velkého množství lidí.

199.

(Bern. 934/II T) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 7
 Μακεδόνων δὲ οἱ χώραν τὴν ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Πιερίαν ἔχοντες
 καὶ πόλιν Δῖον, φασὶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν γενέσθαι τὴν τελευταίην
 ἐνταῦθα τῷ Ὀρφεϊ· ἰόντι δὲ ἐκ Δίου τὴν ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ στάδια

προεληλυθότι εἴκοσι κίων τέ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ καὶ ἐπίθημα ἐπὶ
 τῷ κίονι ὕδρῖα λίθου, ἔχει δὲ τὰ ὀσῆα τοῦ Ὀρφέως ἢ ὕδρῖα,
 καθὰ οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι.

Makedonci, kteří bydlí pod horou Píeríí a v městě Díu, tvrdí, že
 zde ženy připravily Orfea o život. Z Día směrem k hoře tyčí
 se po pravici asi po dvaceti stadiích sloup s kamennou nádob-
 kou na vrcholku. Nádoba obsahuje Orfeovy kosti, jak alespoň
 říkají domácí usedlíci.

ORFEUS HUDEBNÍK

200.

(Bern. 943 T; Kern T 47) – Simónidés, zl. 62 West

τοῦ καὶ ἀπειρέσιοι
 πωτῶντ' ὄρνιθες ὑπὲρ κεφαλᾶς,
 ἀνὰ δ' ἰχθύες ὄρθοι
 κυανέου ἔξ ὕδατος ἄλ-
 λοντο καλᾷ σὺν ἀοιδᾷ.

Bezpočet ptáků
 mu kroužilo nad hlavou
 a ryby vzhůru do výše ská-
 kaly z tmavomodré vody
 při jeho krásném zpěvu.

201.

(Bern. 944 T) – Simónidés, zl. 90 West
 οὐδὲ γὰρ ἐννοσίφυλλος ἀήτα
 τότε ὦρτ' ἀνέμων, ἅτις κ' ἀπεκώλυε

κιδναμένα μελιαδέα γάρων
ἀραρεῖν ἀκοαῖσι βροτῶν.

nebot' ani závan větru
třesoucího listy se nezvedl, který by
se rozšířil a zabránil hlasu sladkému jako med
spoutat uši smrtelníků.

202.

(Bern. 946 T; Kern T 48) – Aischylos, *Agamemnón* 1629–1630
Ὀρφεῖ δὲ γλώσσαν τὴν ἐναντίαν ἔχεις.
ὁ μὲν γὰρ ἤγε πάντα που φθογγῆς χαρᾶ.

Tvůj jazyk opakem jest Orfeova:
on totiž všechno v radosti vedl svým zpěvem.

203.

(Bern. 947 T; Kern T 38) – Eurípidés, *Bakchantky* 560–564
τάχα δ' ἐν ταῖς πολυδένδροισιν
Ὀλύμπου θαλάμαις, ἔνθα
ποτ' Ὀρφεὺς κιθαρίζων
σύναγεν δένδρεα μούσαις,
σύναγεν θῆρας ἀγρώτας.

Nebo snad na Olympu,
v údolích porostlých stromy, kde Orfeus,
na lyru hrával a zpíval?
Stromy i divokou zvěř
svolával k sobě svým zpěvem.

204.

(Bern. 948 T; Kern T 50) – Eurípidés, *Ífigeneia v Aulidě* 1211–1214
[Ιφ.] εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον,
πειθεῖν ἐπαίδουσ', ὥσθ' ὀμαρτεῖν μοι πέτρας
κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν οὐς ἐβουλόμην,
ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον.

(If.) Já, otče, kdybych měla jazyk Orfeův
a zpěvem mohla dojmout, vábit kamení
a očarovat slovem, koho chtěla bych,
pak šla bych touto cestou.

205.

(Bern. 949 T) – Platón, *Prótagorás* 315a
τούτων δὲ οἱ ὀπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομέ-
νων τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο – οὐς ἄγει ἐξ ἐκάστων τῶν
πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ
ὥσπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἔπονται κεκλημένοι.

Kteří pak následovali vzadu za těmito, poslouchajíce jejich řeči,
byli patrně většinou cizinci – takové za sebou vodí Prótagorás
ze všech jednotlivých měst, kterými prochází, okouzluje je svým
hlasem jako Orfeus, a oni okouzlení jdou za jeho hlasem.

206.

(Bern. 950 T) – *Tragica adespota*, zl. 129, 6–7 Nauck²
ἐπὶ γὰρ Ὀρφεΐαις μὲν ῥοδαῖς
εἶπετο δένδρεα καὶ θηρῶν ἀνόητα γένη.

A Orfeovy písně
následovaly stromy i rod nerozumných tvorů.

207.

(Bern. 951/I T; Kern T 51) – Apollónios Rhodský, *Argonautika* I, 26–31

αὐτὰρ τόν γ' ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὖρεσι πέτρας
θέλξαι αἰοιδάων ἐνοπῆ ποταμῶν τε ῥέεθρα·
φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς,
ἀκτῆ Θρηκίῃ Ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι
ἐξεΐης στιχῶσιν ἐπήτρμοι, ἄς ὄγ' ἐπιπρό
θελγομένας φόρμιγγι κατήγαγε Πιερίηθεν.

O něm si vypráví lid, že i bezcitné na horách skály
písní svých lahodnou jímal, i horských potoků proudy.
Dosavad divoké duby jsou památkou na jeho pění
na břehu u thrácké Zóny a halí se zelení bujnou,
stojíce v řadě tam za sebou. Duby ty Orfeus
s Píerie prý svedl a písněmi přilákal dolů.

(Bern. 951/II T) – Apollónios Rhodský, *Argonautika* I, 572–574

τοὶ δὲ βαθείης
ἰχθύες αἰσσοῦντες ὑπερθ' ἄλός, ἄμμιγα παύροις
ἄπλετοι, ὕγρα δὲ κέλευθα διασκαίροντες ἔποντο·

A z hlubiny moře
ryby se vymrskovaly, směs činíce velké i malé,
pluly pak za lodí stále a skákaly ve vodní dráze.

208.

(Bern. 956 T; Kern T 53) – Horatius, *Ódy* III, 11, 13–24

*tu potes tigris comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari;*

*cessit immanis tibi blandienti
ianitor aulae,*

...

*quin et Ixion Tityosque vultu
risit invito; stetit urna paulum
sicca, dum grato Danaï puellas
carmine mulces.*

(Lyro), ty i háje a dravé šelmy
upoutáváš, bystriny umíš tišit;
tvoje struny zmámily hrou i strážce
strašného sídla,

...

Tityos a Ixión tehdá také
bezděky se usmáli, Danaovny
potěšil tvůj nápěv a vědra chvíli
zůstala suchá.

209.

(Bern. 957 T) – Ovidius, *Umění milovat* III, 321–322

*saxa ferasque movit Rhodopeius Orpheus
Tartarosque lacus tergeminumque canem.*

Orfeus thrácký svou lyrou kdys dojímal skály i šelmy,
pohnul podsvětním proudem, jakož i trojhlavým psem.

210.

(Bern. 958 T; Kern T 55) – Seneca, *Šiláci Hercules* 569–574

*immites potuit flectere cantibus
umbrarum dominos et prece supplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.*

*quae silvas et aves saxaque traxerat
ars, quae praebuerat fluminibus moras,
ad cuius sonitum constiterant ferae.*

Orfeus dokázal obměkčit nelítostné
pány stínů zpěvem a prosebnou žádostí,
když žádal zpět svou Eurydiku.
Jeho umění přitahovalo stromy a ptáky i skály,
zastavilo tok řeky
a při jeho zvuku se zastavovaly šelmy.

(Bern. 958/II T) – Seneca, *Medea* 625–633

*ille vocali genitus Camena,
cuius ad chordas modulante plectro
restitit torrens, siluere venti,
cui suo cantu volucris relicto
adfuit tota comitante silva,
Thracios sparsus iacuit per agros,
at caput tristi fluitavit Hebro:
contigit notam Styga Tartarumque,
non rediturus.*

Onen potomek zpěvné Cameny,
když rozezněl struny lyry úderem trsátka,
zastavil proud a utišil vítr.
Tehdy zanechali ptáci svého zpěvu
a celý les přišel k němu.
Na thráckých horách ležel rozmetán,
avšak jeho hlava plula po smutném Hebru,
až doplula ke břehům Stygy, který znal,
až k Tartaru, odtud se nevrátí.

ORFEUS A AMFÍÓN

211.

(Bern. 964 T; Kern T 54) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* VI, 20, 18
ἡξίου δὲ οὗτος ὁ Αἰγύπτιος εἶναι μὲν Ἀμφίονα, εἶναι δὲ καὶ
τὸν Θρακικὰ Ὀρφέα μαγεῦσαι δεινόν, καὶ αὐτοῖς ἐπάδουσι θηρία
τε ἀφικνεῖσθαι τῷ Ὀρφεὶ καὶ Ἀμφίονι ἐς τὰς τοῦ τείχους οἰκο-
δομίας τὰς πέτρας.

Tento Egypt'an měl za to, že jak Amfíón, tak i thrácký Orfeus
byli mocní kouzelníci, a že k Orfeovi přicházela při zpěvu zvířata
a k Amfíonovi zase kameny pro stavbu hradby.

ORFEŮV SESTUP DO PODSVĚTÍ PRO MRTVOU MANŽELKU

212.

(Bern. 980 T; Kern T 59) – Eurípidés, *Alkéstis* 357–362

εἰ δ' Ὀρφέως μοι γλῶσσα καὶ μέλος παρῆν,
ὥστ' ἢ κόρην Δήμητρος ἢ κείνης πόσιν
ὕμνοισι κηλήσαντά σ' ἐξ Ἄιδου λαβεῖν,
κατῆλθον ἄν, καὶ μ' οὔθ' ὁ Πλούτωνος κύων
οὔθ' οὔπι κώπη ψυχοπομπὸς ἄν Χάρων
ἔσχον, πρὶν ἐς φῶς σὸν καταστῆσαι βίον.

A kdybych jazyk měl a zpěv Orfea,
že Persefonu s jejím chotěm mohl bych,
svou písni okouzlit a z Hádu vyvést tě,
hned šel bych k nim a ani pes by Plútónův
mě nezdržel, ni Charón, mrtvých převozník,
až na světlo bych zas vrátil život tvůj.

213.

(Bern. 981 T; Kern T 59) – Eurípidés, *Médeia* 543

μητ' Ὀρφέως κάλλιον ὑμνῆσαι μέλος

než Orfeovy písňe sladší zpívat

214.

(Bern. 982 T; Kern T 60) – Ísokratés, *Búseiris* X, 8

ἀλλ' ὁ μὲν (sc. Ὀρφέως) ἐξ Ἄιδου τοὺς τεθνεώτας ἀνῆγεν.

Avšak on (Orfeus) vyváděl mrtvé nahoru z Hádu.

215.

(Bern. 983 T; Kern T 60) – Platón, *Symposion* 179d

Ὀρφέα δὲ τὸν Οἰάγρου ἀτελῆ ἀπέπεμψαν ἐξ Ἄιδου, φάσμα δειξάντες τῆς γυναικὸς ἐφ' ἣν ἦκεν, αὐτὴν δὲ οὐ δόντες, ὅτι μαλθακίεσθαι ἐδόκει, ἅτε ὦν κιθαρωδός, καὶ οὐ τολμᾶν ἔνεκα τοῦ ἔρωτος ἀποθνήσκειν ὥσπερ Ἄλκησις, ἀλλὰ διαμηχανᾶσθαι ζῶν εἰσιέναι εἰς Ἄιδου. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα δίκην αὐτῷ ἐπέθεσαν, καὶ ἐποίησαν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ γυναικῶν γενέσθαι.

Orfea Oiagrova odeslali z Hádu s nepořízenou; ukázali mu jen přízrak ženy, pro kterou přišel, jí samé však mu nedali, neboť se jim zdálo, že jest příliš změkčilý – bylť kitharódem – a že neměl odvahy pro lásku zemřít jako Alkéstis, nýbrž vším způsobem chtěl vejíti do Hádu živ. Proto jej tedy boží potrestali a způsobili, aby se mu dostalo smrti rukama žen.

216.

(Bern. 984 T; Kern T 97) – Diodóros Sicilský, *Historická knihovna* IV, 25, 4

καὶ διὰ τὸν ἔρωτα τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα καταβῆναι μὲν εἰς Ἄιδου παραδόξως ἐτόλμησε, τὴν δὲ Φερσεφόνην διὰ τῆς εὐμελείας ψυχαγωγήσας ἔπεισε συνεργῆσαι ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ συγχωρῆσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τετελευτηκυῖαν ἀναγαγεῖν ἐξ Ἄιδου παραπλησίως τῷ Διονύσῳ.

A kvůli lásce ke své ženě se Orfeus zcela neuvěřitelně odvážil sestoupit do Hádu. Svou krásnou hudbou okouznil Persefonu a obměkčil ji, aby vyhověla jeho touze a dovolila mu jeho mrtvou ženu vyvést z Hádu, podobně jako Dionýsos.

217.

(Bern. 987 T; Kern T 63) – Apollodóros, *Bibliothéké* I, 3, 2

ἀποθανούσης δὲ Εὐρυδικῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δηχθείσης ὑπὸ ὄφεως, κατήλθεν εἰς Ἄιδου θέλων ἀνάγειν αὐτήν, καὶ Πλούτωνα ἔπεισεν ἀναπέμψαι. ὁ δὲ ὑπέσχετο τοῦτο ποιήσειν, ἂν μὴ πορευόμενος Ὀρφεὺς ἐπιστραφῆ πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παραγενέσθαι. ὁ δὲ ἀπιστῶν ἐπιστραφεὶς ἐθεάσατο τὴν γυναῖκα, ἣ δὲ πάλιν ὑπέστρεψε.

A když zemřela jeho žena Eurydiké, uštknutá hadem, sestoupil do Hádu, aby ji přivedl zpět a obměkčil Plútóna, aby ji propustil. Bůh mu slíbil, že to udělá, jestliže se Orfeus po cestě neobrátí, dokud nedorazí do svého domu. Avšak on nevěřil, obrátil se a uviděl svou ženu, která se pak vrátila zpátky.

218.

(Bern. 988 T) – Κορόν = Φότιος, *Bibliothéké* 186, 140a 24
κατέσχε δὲ δόξα ὡς εἰς Ἄιδου κατάβοι (sc. Orpheus) ἔρωτι
τῆς γυναικὸς Εὐρυδίκης, καὶ ὡς τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Κόρη
ῶδαῖς γοητεύσας, δῶρον λάβοι τὴν γυναικα·

Podle obecného mínění sestoupil (Orfeus) do Hádu z lásky ke své ženě Eurydice. A protože očaroval Plútóna a Koru svými písňemi, vzal si svou ženu jako dar.

219.

(Bern. 991 T) – Λύκιάνος, *Hovory podsvětní* XXVIII, 3
ἀναμνήσω σε, ὦ Πλούτων· Ὀρφεὶ γὰρ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν
αἰτίαν (sc. amorem) τὴν Εὐρυδικὴν παρέδοτε καὶ τὴν ὁμογενῆ
μου Ἄλκηστιν παρεπέμψατε Ἡρακλεῖ χαριζόμενοι.

(mluví Prótesiláos:) Připomenu ti něco, Plútóne. Orfeovi jste přece vydali právě z téže příčiny (pro lásku) Eurydiku a mou příbuznou Alkéstidu jste kvůli Hérakleovi poslali s ním.

220.

(Bern. 994 T; Kern T 72) – Ovidius, *Proměny* X, 11–17; 40–52

*quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
deflevit vates, ne non temptaret et umbras,
ad Styga Taenaria est ausus descendere porta
perque leves populos simulcraque juncta sepulcro
Persephonem adiit inamoenaque regna tenentem
umbrarum dominum pulsisque ad carmina nervis
sic ait: ...*

...

*talia dicentem nervosque ad verba moventem
exsanguis flebant animae; nec Tantalus undam
captavit refugam, stupuitque Ixionis orbis,
nec carpere iecur volucres, urnisque vocarunt
Belides, inque tuo sedisti, Sisyphæ, saxo.
tunc primum lacrimis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas, nec regia coniunx
sustinet oranti nec, qui regit ima, negare,
Eurydicenque vocant: umbras erat illa recentes
inter et incessit passu de vulnere tardo.
hanc simul et legem Rhodopeius accipit Orpheus.
ne flectat sua lumina, donec Avernas
exierit valles; aut irrita dona futura.*

Když už rhodopský pěvec se pro choť na tomto světě naplakal dost, chtěl o Stínů říši se pokusit také: temnou branou se odvážil ke Stygu sejít. Vzdušnými zástupy Stínů, jichž tělům se dostalo hrobu, dorazil k Persefoně a k vladaři, který v tom smutném království panuje stínům. Tu rozechvěl k písni své struny, takto pak pěl: ...

...

Takto co lkal a zvukem strun svou provázel prosbu, plakaly bezkrvé duše. I Tantalos zapomněl lapat vodu, jež prchá mu navždy, a ztrnulo Ixionovo kolo a nervou jater dva supové, nechaly věder Danaovny a na kámen svůj si Sisyfos used. Tenkrát, jak vypráví zvěst, prý poprvé slzami zvlhly Lític tváře, jež dojal ten zpěv, ba královna sama, jakož i podsvětní král té prosbě se nemohou vzpírat. Volají Eurydiku. Ta u stínů nedávno příšlých dlela a její krok byl pomalý od čerstvé rány. Orfeus Rhodopský obdržel choť, však podmínku k tomu, aby se neohléd za sebe dřív, než na světlo vyjde z údolí podsvětní tmy; sic dar ten neplatný bude.

221.

(Bern. 996 T; Kern T 74) – Ovidius, *Proměny* X, 72–77

*orantem frustra que iterum transire volentem
portitor arcuerat; septem tamen ille diebus
squalidus in ripa Cereris sine munere sedit:
cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere.
esse deos Erebi crudeles questus in altam
se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum.*

Orfeus prosil a podruhé chtěl zas přeplout, však marně: převozník nevzal ho na loď. On seděl však na břehu Stygu ve smutku po sedm dní, dar Cereřin nevložit do úst; starost, duševní bol a slzy mu pokrmem byly. Na krutost podsvětních bohů si stýskáje, vrátil se potom na strmou Rhodopu zpět a Haimos, jež Severák šlehá.

222.

(Bern. 997 T; Kern T 75) – Vergilius, *Zpěvy rolnické* IV, 507–510 *de Orpheo ex inferis reverso*

*septem illum totos perhibent ex ordine mensis
rupe sub aëria deserti ad Strymonis undam
flesse sibi, et gelidis haec euoluisse sub antris
mulcentem tigris et agentem carmine quercus:*

On, jak vypráví zvěst, prý po sedm měsíců plakal u skal vzdušných vrchův a u pusté strýmonske řeky, aneb v jeskyních chladných a svůj osud žalostně líčil, písni krotil tygry a hýbal tvrdými duby.

223.

(Bern. 999 T; Kern T 120) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 6

ἄλλοις δὲ {προ} εἰρημένον ἔστιν ὡς προαποθανούσης οἱ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὸ Ἄορνον δι' αὐτὴν τὸ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι ἀφίκετο· εἶναι γὰρ πάλαι νεκρομαντεῖον αὐτόθι· νομίζοντα δὲ οἱ ἔπεσθαι τῆς Εὐρυδικῆς τὴν ψυχὴν καὶ ἀμαρτόντα ὡς ἐπεστράφη, αὐτόχειρα αὐτὸν ὑπὸ λύπης αὐτοῦ γενέσθαι.

Ještě jiní vykladači pronesli domněnku, že přišel po smrti své choti do Aorna v Thesprotidě: tam je totiž starodávná věštna mrtvých. Domníval se, že ho následuje Eurydičin duch, jakmile se však obrátil, pozbyl vši naděje a vztáhl ze žalu na sebe ruku.

d. Orfeus v podsvětí

224.

(Bern. 1001/I T; Kern T 69) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* X, 30, 6

ἀποβλέψαντι δὲ αὐθις ἐς τὰ κάτω τῆς γραφῆς, ἔστιν ἐφεξῆς μετὰ τὸν Πάτροκλον οἷα ἐπὶ λόφου τινὸς Ὀρφεὺς καθεζόμενος, ἐφάπτεται δὲ καὶ τῇ ἀριστερᾷ κιθάρας, τῇ δὲ ἐτέρᾳ χειρὶ ἰτέας ψαύει· κλώνές εἰσιν ὧν ψαύει, προσανακέκλιται δὲ τῷ δένδρῳ. τὸ δὲ ἄλσος ἔοικεν εἶναι τῆς Περσεφόνης, ἐνθα αἰγιοροὶ καὶ ἰτέαι δόξη τῇ Ὀμήρου πεφύκασιν· Ἑλληνικὸν δὲ τὸ σχῆμά ἐστι τῷ Ὀρφεῖ, καὶ οὔτε ἡ ἐσθῆς οὔτε ἐπίθημά ἐστιν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ Θράκιον.

Podíváme-li se znovu po dolejší části malby, spatříme za Patroklem Orfea, sedícího na jakémsi pahorku. Levicí drží lyru, druhou rukou se dotýká vrbových ratolestí, neboť se opírá o strom. Ten háj, zdá se, náleží Persefoně, rostou v něm totiž topoly černé a vrby, jak si to představoval i Homéros. Orfeus má řecký oděv, ani šat ani pokrývku hlavy nemá thráckou.

(Bern. 1001/II T) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* X, 30, 8

κατὰ τοῦτο τῆς γραφῆς Σχεδῖος ὁ Φωκεῦσιν ἡγησάμενος ἐς Τροίαν καὶ μετὰ τοῦτον Πελίας ἐστὶν ἐν θρόνῳ καθεζόμενος, τὰ γένεια ὁμοίως καὶ τὴν κεφαλὴν πολιός, ἐνορᾷ δὲ ἐς τὸν Ὀρφέα.

V této části malby je vypořádán vůdce Fóků do Tróje, Schedios, za ním pak sedí na trůně Pelías s šedými vousy a vlasy; dívá se na Orfea.

225.

(Bern. 1002 T) – Lúkiános, *Menippos aneb Věštění mrtvých* 8

αὐτὸς μὲν οὖν μαγικὴν τινα ἐνέδου στολὴν τὰ πολλὰ εὐοικίαν τῇ Μηδικῇ, ἐμὲ δὲ τουτοῖσι φέρων ἐνεσκεύασε, τῷ πῖλῳ καὶ τῇ λεοντῇ καὶ προσέτι τῇ λύρῃ, καὶ παρεκελεύσατο, ἥν τις ἐρηταί με τοῦνομα, Μένιππον μὴ λέγειν, Ἡρακλέα δὲ ἢ Ὀδυσσεά ἢ Ὀρφέα ... ἐπεὶ γὰρ οὗτοι πρὸ ἡμῶν ζῶντες εἰς Ἄϊδου κατεληλύθεσαν κτλ.

Sám si oblékl jakýsi kouzelnický šat, nejspíš podobný perskému, mně pak přinesl tyhle věci a opatřil mě turbanem, lví kůží a k tomu ještě lyrou – a přikázal mi, zeptá-li se mě někdo na jméno, abych neřikal, že jsem Menippos, ale buď Héraklés, nebo Odysseus, nebo Orfeus. ... Poněvadž tito lidé sestoupili před námi do podsvětí zažíva atd.

NÁVRAT Z PODSVĚTÍ: ORFEUS OPOVRHUJÍCÍ LÁSKOU ŽEN

226.

(Bern. 1003/I T; Kern T 76) – Vergilius, *Zpěvy rolnické* IV, 516–520

*nulla Venus, non ulli animum flexere hymenaei:
solus (sc. Orpheus) Hyperboreas glacies Tanaimque nivalem
arvaque Rhiphaeis numquam viduata pruinis
lustrabat, raptam Eurydicen atque irrita Ditis
dona querens.*

Srdcem mu nehnula láska ni po novém manželství touha, sám jen po sněžném Donu a ledovcích hyperborejských chodil a v rhipajských krajích, v nichž jímí netaje nikdy, nad smrtí ženinou truchle a nad marným Dítovým darem.

(Bern. 1003/II T) – Ovidius, *Proměny* X, 78–82

*tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
finierat Titan, omnemque refugerat Orpheus
femineam Venerem, seu quod male cesserat illi,
sive fidem dederat; multas tamen ardor habebat
iungere se vati: multae doluere repulsae.*

Sól již po třetí ukončil rok, jež zavírá chladné znamení mořských Ryb, a Orfeus stále se stranil nadobro ženské lásky, buď proto, že neměl v ní štěstí, nebo ho vázal slib. Než mnohé planuly vášní spojit se s ním, však truchlily mnohé, když pěvec je odbyl.

ORFEUS ZAVEDL HOMOEROTICKOU LÁSKU

227.

(Bern. 1004/I T; Kern T 77) – Fanoklés, zl. 1, 1–10; 23–28 Powell

Ἦ ὡς Οἰάγροιο πάϊς Θρηϊκίος Ὀρφεὺς
 ἐκ θυμοῦ Κάλαϊν στέρξε Βορηϊάδην,
 πολλάκι δὲ σκιεροῖσιν ἐν ἄλσεσιν ἔζετ' αἰείδων
 ὄν πόθον, οὐδ' ἦν οἱ θυμὸς ἐν ἡσυχίῃ,
 ἀλλ' αἰεὶ μιν ἄγρυπνοὶ ὑπὸ ψυχῇ μελεδῶναι
 ἔτρυχον, θαλερὸν δερκομένου Κάλαϊν.
 Τὸν μὲν Βιστονίδες κακομήχανοι ἀμφιχυθεῖσαι
 ἔκτανον, εὐήκη φάσγανα θηξάμεναι,
 οὐνεκα πρῶτος ἔδειξεν ἐνὶ Θρηήκεσιν ἔρωτας
 ἄρρενας, οὐδὲ πόθους ἤνεσε θηλυτέρων.

...

Θρηῆκες δ' ὡς ἐδάησαν ἀρήϊοι ἔργα γυναικῶν
 ἄγροια, καὶ πάντα δεινὸν ἐσήλθεν ἄχος,
 ἅς ἀλόχους ἔστιζον, ἴν' ἐν χοῦσὶ σήματ' ἔχουσαι
 κυάνεα στυγεροῦ μὴ λελάθοιντο φόνου·
 ποινὰς δ' Ὀρφεῖ κταμένω τίνουσι γυναῖκες
 εἰσέτι νῦν κείνης εἵνεκεν ἀμπλακίης.

Nebo jako thrácký Orfeus, syn Oiagra,
 zahořel láskou pro Kalaida, syna Boreova.
 Často sedával ve stinném háji a zpíval
 o své touze, nebylo klidu v jeho srdci,
 ale bezesné trápení jej stále trýznilo v duši,
 když pohlédl na mladičkého Kalaida.
 Bistonské ženy mu nastražili léčku, obklopily jej
 a zabily špičatými ostrými meči,
 protože jako první ukázal Thrákům lásku
 k mužům a nevelebil po ženách touhu.

...

Avšak když se bojovní Thrákové dověděli o hrůzném činu svých žen,

všechny je pojala strašná bolest,
 potetovali své manželky, aby měly v kůži temná znamení

a nikdy nezapomněly na svou příšernou vraždu.
 Takovýto trest za zabití Orfea platí ženy
 ještě dnes za své provinění.

Srv. též Plútarchos, *O pozdních trestech božích* 557d
 οὐδὲ γὰρ Θραῦκας ἐπαινοῦμεν, ὅτι στίζουσιν ἄχρι νῦν τιμω-
 ροῦντες Ὀρφεὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας.

Ani nechválíme Thráky, kteří dodnes tetují své ženy, jako pomstu
 za Orfea.

(Bern. 1004/II T) – Ovidius, *Proměny* X, 83–85

*ille etiam Thracum populus fuit auctor amorem
 in teneros transferre mares citraque iuventam
 aetatis breve ver et primos carpere flores.*

On též národy thrácké naučil věnovat lásku
 mladíkům útlého věku a užívat v rozpuku mládí
 krátké života vesny a první trhatí květy.

ORFEUS ARGONAUT

228.

(Bern. 1007 T; Kern T 78) – Eurípidés, *Hypsipylé* ca. 257–263

μέσῳ δὲ παρ' ἰστῶ
 Ἀσιάδ' ἔλεγον ἰήιον
 Θρηῆσ' ἔβόα κίθαρις Ὀρφέως
 μακροπόλων πιτύλων
 ἐρέτησι κελεύσματα μελπομένα,
 τότε μὲν ταχύπλου,
 τότε δ' εἰλατίνας ἀνάπαυμα πλάτα[ς].

uprostřed, vedle stožáru
Orfeova thrácká lyra volala
asijským smutným žalozpěvem
a zpívala příkazy veslařům
k jejich dlouhým záběrům,
jednou plout rychle,
jindy přestat veslovat.

229.

(Bern. 1008 T) – Apollónios Rhodský, *Argonautika* I, 536–541

οἱ δ', ὥστ' ἠίθεοι Φοίβω χορὸν ἢ ἐνὶ Πυθοῖ
ἢ που ἐν Ὀρτυγίῃ ἢ ἐφ' ὕδασιν Ἰσμηνοῖο
στησάμενοι, φόρμιγγος ὑπαὶ περὶ βωμὸν ὁμαρτῆ
ἐμμελέως κραιπνοῖσι πέδον ῥήσσωσι πόδεσσιν –
ὡς οἱ ὑπ' Ὀρφῆος κιθάρη πέπληγον ἐρετμοῖς
πόντου λάβρον ὕδωρ, ἐπὶ δὲ ῥόθια κλύζοντο·

Jako pak v Pýthě, když jinoši Foibovi k poctě,
anebo v Ortyžském městě, neb při vodách Ismenu,
sestaví za zvuku formingy sbor, kol oltáře tančí
pohami svižnými ladně, ráz na ráz deptají půdu,
zrovna tak rekovný sbor bil za zvuku (Orfeovy) kithary
vesly ohromnou hladinu mořskou.

230.

(Bern. 1009 T; Kern T 79) – Eurípidés, *Hypsipylé* 1614–1623

(Eὐν.) Ἀργῶ με καὶ τόνδ' ἤγαγ' εἰς Κόλχων πόλιν.
(Υψ.) ἀπομαστίδιόν γ' ἐμῶν στέρνων.
(Eὐν.) ἐπεὶ δ' Ἰάσων ἔθαν' ἐμός, μῆτερ, πατήρ –
(Υψ.) οἴμοι κακὰ λέγεις, δάκρυά τ' ὄμμασιν,
τέκνον, ἐμοῖς δίδως.

(Eὐν.) Ὀρφεύς με καὶ τόνδ' ἤγαγ' εἰς Θράκης τόπον.
(Υψ.) τίνα πατέρι ποτὲ χάριν ἀθλίῳ
τιθέμενος; ἔνεπέ μοι, τέκνον.
(Eὐν.) μοῦσάν με κιθάρας Ἀσιάδος διδάσκειται,
τοῦτ[ο]ν δ' ἐσ' Ἀρεῶς ὄπλ' ἐκόσμησεν μάχης.

(Eunéos) Argó jeho i mne přivezla do města Kolchů.
(Hypsipylé) Jako právě odstavený od mého prsu.
(Eun.) A když můj otec Iásón zemřel, matko ...
(Hyps.) Ach, běda! Mluvíš o smutných věcech, přinášíš slzy
do mých očí, synu!
(Eun.) ... Orfeus mě i jeho odvedl do thrácké země.
(Hyps.) Jakou laskavost on prokázal tvému
nešťastnému otci? Řekni mi, synu!
(Eun.) Naučil mě hudbu asijské lyry
a mého bratra vycvičil v Areově válečných zbraních.

231.

(Bern. 1010 T; Kern T 80) – Apollónios Rhodský, *Argonautika* I,
32–34

Ὀρφέα μὲν δὴ τοῖον ἔων ἐπαρωγὸν ἀέθλων
Αἰσονίδης Χείρωνος ἐφημοσύνησι πιθήσας
δέξατο, Πιερίῃ Βιστωνίδι κοιρανέοντα·

Takého průvodce (Orfea) tedy měl Iásón na této cestě
lopotně, uposlech rád, když domlouval radě mu Cheirón,
Bistonské Píerie by vládce si na cestu přibral.

VÍTĚZ VE HRÁCH

232.

(Bern. 1012/I T; Kern T 81) – Eumélos, zl. 8 Bernabé (= zl. 22 West) ap. Favórinos, *Řeč korinthská*. 12

δεῖ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπεῖπερ ἠρξάμεθα, ἀθλοφόρους τε λεχθῆναι καὶ νικηφόρους (sc. Ἴσθμῶ). Ὀρφεὺς κιθάρα, κτλ.

Když už jsme začali, je třeba jmenovat i ostatní úspěšné vítěze (isthmických her). Orfeus, vítěz ve hře na lyru atd.

(Bern. 1012/II T; Kern T 81) – Hyginus, *Bajky* 273
duodecimo autem, Argivis quos fecit Acastus Peliae filius bis ludis vicerunt ... Orpheus Oeagri filius citbara, Linus Apollinis filius cantu.

Podvanácté, hry, které uspořádal Argejským Akastos, syn Peliův, v těchto hrách vyhráli ... Orfeus, syn Oigarův, ve hře na lyru, Linos, syn Apollónův, ve zpěvu.

VĚŠTEC A INSPIROVANÝ BOHEM

233.

(Bern. 1014/II T) – Strabón, *Zeměpis* XVI, 2, 39

καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ μάντιες ἐτιμῶντο ὥστε καὶ βασιλείας ἀξιούσθαι, ὡς τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἡμῖν ἐκφέροντες παραγγέλματα καὶ ἐπανορθώματα καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες· καθάπερ καὶ ὁ Τειρεσίας ... τοιοῦτος δὲ ὁ Ἀμφιάρεως καὶ ὁ Τροφόνιος καὶ [ὁ] Ὀρφεὺς καὶ ὁ Μουσαῖος καὶ ὁ παρὰ τοῖς Γέταις θεός, τὸ μὲν παλαιὸν Ζάμολξις Πυθαγόρειός τις, κτλ.

Z toho důvodu věštcí byli v takové vážnosti, že byli považováni za hodny království, neboť nám sdělovali nařízení a příkazy od bohů, nejen zaživa, ale i jako mrtví, například Teiresiás ... Takový byl rovněž Amfiareós, Trofónios, Orfeus, Músaíos a bůh u Getů, jímž byl kdysi pýthagorejec Zalmoxis atd.

(Bern. 1014/III T) – Órigenés, *Proti Kelsovi* VII, 41

εἴτ' οὖν Ὀρφέα βούλεται ἔνθεον εἶναι ποιητὴν εἴτε Παρμενίδην εἴτ' Ἐμπεδοκλέα εἴτε καὶ αὐτὸν Ὀμηρον ἢ καὶ Ἡσίοδον, δεικνύτω ὁ βουλόμενος κτλ.

jestliže se tedy domnívá, že Orfeus je inspirovaným básníkem a dále Parmenidés, Empedoklés, či sám Homéros a Hésiodos, at' to dokáže, když se to domnívá atd.

234.

(Bern. 1015 T; Kern T 87) – Kléméns Alexandrijský, *Pestré knihy* I, 21, 134, 4

ἤδη δὲ καὶ Ὀρφέα Φιλόχορος⁸ μάντιν ἱστορεῖ γενέσθαι ἐν τῷ πρώτῳ Περί μαντικῆς.

Mimo to vypráví Filochoros v první knize *O věštění*, že věštcem byl i Orfeus.

8 FGH 328 F 76.

VYNÁLEZCE

235.

(Bern. 1017 T; Kern F 12) – Platón, *Zákony* 677d

Τοῦτο ὅτι μὲν μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν ἄρα τοὺς τότε, χίλια δὲ ἀφ' οὗ γέγονεν ἢ δις τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλω καταφανῆ γέγονεν, τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμῆδει, τὰ δὲ περὶ μουσικὴν Μαρσύα καὶ Ὀλύμπω, περὶ λύραν δὲ Ἀμφίονι, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν χθῆς καὶ πρόφην γεγονότα.

To by znamenalo, že ty vynálezy byly po myriády myriád let tehdejšími lidem skryty, avšak že je tomu tisíce nebo dvakrát tolik let od doby, co se objevily, jedny Daidalovi, jiné Orfeovi, jiné Palamedovi, vynálezy v oboru hudby Marsyovi a Olympovi, ve hře na lyru Amfionovi a četné jiné jiným, vynálezy učiněné takřka včera a předevedřím.

AUTOR NĚKOLIKA BÁSNÍ

236.

(Bern. 1018/III T; Kern T 222) – Kléméns Alexandrijský, *Pestré knihy* I, 21, 131, 3

καὶ τοὺς μὲν ἀναφερομένους εἰς Μουσαῖον χρησμούς Ὀνομακρίτου εἶναι λέγουσι, τὸν Κρατῆρα δὲ τὸν Ὀρφέως Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου τὴν τε εἰς Ἄιδου κατάβασιν Προδίκου τοῦ Σαμίου. Ἴων δὲ ὁ Χίος ἐν τοῖς Τριαγμοῖς καὶ Πυθαγόραν εἰς Ὀρφέα ἀνενεγκεῖν τινα ἱστορεῖ. Ἐπιγένης δὲ ἐν τοῖς Περί τῆς εἰς Ὀρφέα ποιήσεως Κέρκωπος εἶναι λέγει τοῦ Πυθαγορείου τὴν εἰς Ἄιδου κατάβασιν καὶ τὸν Ἰερὸν λόγον, τὸν δὲ Πέπλον καὶ τὰ Φυσικὰ Βροντίνου.

Také věštecké výroky připisované Músaiovi prý složil Onomakritos, Orfeovo *Měsidlo* však napsal Zópyros z Hérakleie a *Sestup do Hádu* Prodikos ze Samu.IÓN z Chiu však ve svém díle *Triády* vypráví, že také Pýthagorás psal některá díla pod Orfeovým jménem. Naproti tomu Epigenés ve svém díle *O básních připisovaných Orfeovi* tvrdí, že *Sestup do Hádu* a *Posvátanou řeč* napsal Pýthagoráův žák Kerkóps a básně *Peplos* a *Fysika* napsal Brontínos.

(Bern. 1018/IV T; Kern T 223) – Suda *s.v.* Ὀρφεύς III, 564, 27 Adler

ἔγραψε Τριαγμούς λέγονται δὲ εἶναι Ἴωνος τοῦ τραγικοῦ· ἐν δὲ τούτοις τὰ Ἱεροστολικά καλούμενα· Κλήσεις κοσμικά· Νεωτευκτικά· Ἱερὸς λόγος ἐν ῥαψωδίαις κδ'· λέγονται δὲ εἶναι Θεογνήτου τοῦ Θεσσαλοῦ, οἱ δὲ Κέρκωπος τοῦ Πυθαγορείου· Χρησμοί, οἱ ἀναφέρονται εἰς Ὀνομακρίτον· Τελετάς, ὁμοίως δὲ φασὶ καὶ ταῦτα Ὀνομακρίτου. <Λιθικά> ἐν τούτοις δ' ἐστὶ περὶ λίθων γλυφῆς, ἣτις Ὀγδοηκοντάλιθος ἐπιγράφεται· Σωτήρια· ταῦτα Τιμοκλέους τοῦ Συρακουσίου λέγεται ἢ Περσίνου τοῦ Μιλησίου· Κρητήρας· ταῦτα Ζωπύρου φασί· Θρονισμούς Μητρώους καὶ Βακχικά· ταῦτα Νικίου τοῦ Ἐλεάτου φασὶν εἶναι· εἰς ἄδου κατάβασιν· ταῦτα Ἡροδίκου τοῦ Περινθίου· Πέπλον καὶ Δίκτυον· καὶ ταῦτα Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου, οἱ δὲ Βροτίνου· Ὀνομαστικὸν ἔπη ,ασ', Θεογονίαν ἔπη ,ασ', Ἀστρονομίαν, Ἀμοκοπία, Θηηπολικόν, Ὤθητικὰ ἢ Ὤσκοπικά, ἐπικῶς· Καταζωστικόν, Ὑμνοὺς· Κορυβαντικόν· καὶ Φυσικά, ἃ Βροτίνου φασίν.

Napsal *Triády*, říká se však, že pocházejí od autora tragédií Íóna. Jejich součástí jsou takzvané *Posvátané oděvy*, *Vzývání světa*, *Stavba chrámu*, *Posvátané řeči ve 24 rhapsodiích*, o nichž se však říká že jsou dílem Theognéta z Thessalie, nebo pýthagorejce Kerkópa, *Věšty*, které jsou připisovány Onomakritovi, *Zasvěcení*, o nichž se rovněž říká, že jsou dílem Onomakrita; (*O kamenech*), jehož součástí je pojednání o rytí do kamenů nadepsané *Osmdesátý kámen*, *Vysvobození*, avšak o něm se říká, že je dílem Tímoklea ze Syrakús, nebo Persína z Mílétu, *Měsidla*, která jsou prý dílem Zópyra, *Uvedení*

Matky na trůn a Bakchické spisy, o nichž se tvrdí, že jsou dílem Níkiy z Eleje, *Sestup do Hádu*, ten pochází od Hérodika z Perinthu, *Plášť a Síť*, rovněž připisované Zópyrovi z Hérakleie, nebo Brontínovi, *Výčet jmen* o 1200 verších, *Theogonie* o 1200 verších, *Astronomie*, *Věštění z pásku*, *Obětování*, *Obětování vajec* či *Věštění z vajec*, v hexametu. *Prépásání*, *Hymny* a *Fysika*, o níž se tvrdí, že je dílem Brontína.

237.

(Bern. 1020/I T) – Athénagorás, *Prosha za křesťany* 17, 1
 φημι οὖν Ὀρφέα καὶ Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον εἶναι τοὺς καὶ γένη
 καὶ ὀνόματα δόντας τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις θεοῖς.

Tvrdím, že to byli Orfeus, Homéros a Hésiodos, kteří dali rodokmeny a jména těm, jež nazývali bohy.

(Bern. 1020/II T) – Athénagorás, *Prosha za křesťany* 18, 3
 Ὀρφέως δέ, ὃς καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν (sc. θεῶν) πρῶτος ἐξηῦ
 ρεν καὶ τὰς γενέσεις διεξῆλθεν καὶ ὅσα ἐκάστοις πέπρακται
 εἶπεν καὶ πεπίστευται παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν.

A Orfeus, který jako první dal jména (bohům), vylíčil jejich narození a řekl všem, co vykonal každý z nich, a o němž věří, že vykládá jistou pravdu o bozích.

FILOSOF

238.

(Bern. 1021/I T) – Plútarchos, *Proč už Pýthie nevěští ve verších* 18, p. 402e
 πρότερον μὲν ἐν ποιήμασιν ἐξέφερον οἱ φιλόσοφοι τὰ δόγματα
 καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης
 καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Θαλῆς.

Dříve filosofové své nauky a výklady vyjadřovali v básních, jako například Orfeus, Hésiodos, Parmenidés, Xenofanés, Empedoklés či Thalés.

(Bern. 1021/II T; Kern T 14) – Iúliános, *Řeči* VII, 10
 φαίνονται γὰρ πολλοὶ καὶ τῶν φιλοσόφων αὐτὸ καὶ τῶν θεολό
 γων ποιήσαντες, ὥσπερ Ὀρφεὺς μὲν ὁ παλαιότατος ἐνθέως
 φιλοσοφῆσας, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον.

Mnoho filosofů a theologů tak zjevně činí, jako například Orfeus, který byl nejstarší inspirovaný filosof a nemálo z těch, kteří přišli po něm.

(Bern. 1021/III T) – Kléméns Alexandrijský, *Pestré knihy* I, 15, 66, 1
 οἶδε μὲν οἱ χρόνοι τῶν παρ' Ἑλλῆσι πρεσβυτάτων σοφῶν τε
 καὶ φιλοσόφων. ὥς δὲ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν βάρβαροι τὸ γένος ...
 τί δεῖ καὶ λέγειν, εἴ γε ... Ἀντισθένης δὲ Φρυγῆς ἦν καὶ Ὀρφεὺς
 Ὀδρύσης ἢ Θρακῆς;

To byly časy nejstarších řeckých mudrců a filosofů. Proč tedy ještě mluvit o tom, že většina z nich je barbarského původu ..., když ... Antisthenés byl z Frygie a Orfeus z Odrysie, nebo z Thrákie.

(Bern. 1021/IV T) – Diogenés Láertios, *Životy filosofů* I, 5

οὐδὲ τὴν εὕρεσιν διδόντες ἐκείνοις παράγουσι καὶ Ὀρφέα τὸν
Θραῖκα, λέγοντες φιλόσοφον γεγενῆσθαι καὶ εἶναι ἀρχαιότατον.

Avšak ti, kdo připisují vynález filosofie barbarům, uvádějí též
Thráka Orfea, nazývajíce jej filosofem, a to nejstarším.

UŽÍVÁNÍ PÍSMO NEBO JEHO VYNALEZENÍ

239.

(Bern. 1026 T; Kern T 43) – Diodóros Sicilský, *Historická knihovna*
III, 67, 4 (= Dionýsios Skýtobrachiión, zl. 8 Rusten)

τὸν δ' οὖν Λίνον (Lin. F 55/II) φασὶ τοῖς Πελασγοῖς γράμμασι
συνταξάμενον τὰς τοῦ πρώτου Διονύσου πράξεις καὶ τὰς
ἄλλας μυθολογίας ἀπολιπεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν. ὁμοίως
δὲ τούτοις χρήσασθαι τοῖς Πελασγοῖς γράμμασι τὸν Ὀρφέα
καὶ Προναπίδην τὸν Ὀμήρου διδάσκαλον, εὐφυῆ γεγονότα
μελοποιόν· πρὸς δὲ τούτοις Θυμοίτην τὸν Θυμοίτου τοῦ Λαο-
μέδοντος, κατὰ τὴν ἡλικίαν γεγονότα τὴν Ὀρφέως, πλανη-
θῆναι κτλ.

Linos tedy, jak říkají, sepsal v písmu Pelasgů skutky prvního
Dionýsa a ostatní mýtická vyprávění zanechal v poznámkách.
A podobně užívali toto písmo Pelasgů Orfeus a Pronapidés,
který byl učitelem Homérovým a nadaným autorem písni; a rovněž
Thymoités, syn Thymoita, syna Láomedontova, který žil ve stej-
né době jako Orfeus a putoval atd.

240.

(Bern. 1027 T; Kern T 123) – Alkidamás, *Odysseus* 24

γράμματα μὲν δὴ πρῶτος Ὀρφεὺς ἐξήνεγκε, παρὰ Μουσῶν
μαθῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ δηλοῖ τὰ ἐπιγράμματα·
... εὐρῶν ἀνθρώποις γράμματα καὶ σοφίην.

Orfeus jako první vynalezl písmena, naučil se je od Mús, jak
ukazuje tento epigram na jeho památku: ... který písmo a moud-
rost vynalezl lidem.

ORFEOVA SMRT

a. Na popud Dionýsa zabit mainadami

241.

(Bern. 1033 T; Kern T 113) – Pseudo-Eratosthenés, *Zhvězdění* 24

ὄθεν ὁ Διόνυσος ὀργισθεὶς αὐτῷ ἔπεμψε τὰς Βασσαρίδας, ὡς
φησὶν Αἰσχύλος ... αἰτινες αὐτὸν διέσπασαν καὶ τὰ μέλη διέσ-
ριψαν χωρὶς ἕκαστον.

Proto se na něj rozhněval Dionýsos, jak píše Aischylos ... a poslal
bassaridy, které jej roztrhaly na kusy a jeho údy rozházely kolem.

242.

(Bern. 1035/I T; Kern T 63) – Apollodóros, *Bibliothéké* I, 3, 2

καὶ τέθραπται (sc. Ὀρφεὺς) περὶ τὴν Πιερίαν διασπασθεὶς ὑπὸ
τῶν μαινάδων.

(Orfeus) byl roztrhán na kusy mainadami a je pohřben v Pierii.

(Bern. 1035/II T; Kern T 113) – Ovidius, *Proměny* XI, 1–8

*carmine dum tali silvas animosque ferarum
Threicius vates et saxa sequentia ducit,
ecce nurus Ciconum tectae lymphata ferinis
pectora velleribus tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.
e quibus una leves iactato crine per auras
„en“ ait „en, hic est nostri contemptor!“ et hastam
vatis Apollinei vocalia misit in ora, etc.*

Zatímco thrácký pěvec svou písní lákal a vábil
mysl šelem i stromy a kameny, takže šly za ním
mladé kikonské ženy, jimž pokrývá zvířecí kůže
šilenou hrud', hle, z vrcholu pahorku Orfea vidí
tepatí do strun lyry, již provází slova své písně.
Kterási z nich, již vlají kadeře v lehounkém vánku,
zvolá: „Ejhle, toť ten, jež zhrdá námi!“ A vmetla
věštci Foibovu do zpěvných úst svůj bakchický thyrsos, atd.

(Bern. 1035/III T; Kern T 113) – Vergilius, *Zpěvy rolnické* IV,
520–522

*spretae Ciconum quo munere matres
inter sacra deum nocturnique orgia Bacchi
discerptum latos iuvenem sparsere per agros.*

avšak kikonské ženy, jež zamítal pro lásku k choti,
slavíce slavnosti bohů a noční slavnosti Bakcha
rozsápou Orfea v kusy a rozmetou po širých polích.

b. Orfea rozsápaly rozhněvané ženy

243.

(Bern. 1037/I T; Kern T 60) – Platón, *Symposion* 179d

καὶ ἐποίησαν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ γυναικῶν γενέσθαι.

Proto jej tedy bozi potrestali a způsobili, aby se mu dostalo smrti rukama žen.

(Bern. 1037/II T; Kern T 139) – Platón, *Ústava* 620a

μίσει τοῦ γυναικείου γένους διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον.

Z nenávisti k ženskému pokolení pro smrt od nich utrpěnou.

244.

(Bern. 1038 T; Kern T 77) – Fanoklés, zl. 1, 11–14 Powell

τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κεφαλὴν χαλκῷ τάμον, αὐτίκα δ' αὐτὴν
εἰς ἄλα Θρηϊκίη ῥίψαν ὁμοῦ χέλυι
ἤλω καρτύνασαι, ἔν' ἐμφορέοιντο θαλάσση
ἄμφω ἄμα, γλαυκοῖς τεγγόμεναι ῥοθίοις.

usekly mu hlavu bronzovým mečem a pak
ji vhodily do moře přibitou k jeho thrácké lyře,
aby je obě unášelo moře,
smáčené modravými vlnami.

245.

(Bern. 1039 T; Kern T 115) – Konón = Fótios, *Bibliothéké* 186, 140a 31

τελευτᾷ δὲ διασπασαμένων αὐτὸν τῶν Θρακίων καὶ Μακεδόνων γυναικῶν, ὅτι οὐ μετεδίδου αὐταῖς τῶν ὀργίων, τάχα μὲν καὶ κατ' ἄλλας προφάσεις. Φασὶ δ' οὖν αὐτὸν δυστυχήσαντα περὶ γυναῖκα πᾶν ἐχθῆραι τὸ γένος. Ἐφοῖτα μὲν οὖν τακταῖς ἡμέραις ὀπλισμένων πλήθος Θρακῶν καὶ Μακεδόνων ἐν Λιβήθροις, εἰς οἶκημα ἐν συνερχόμενον μέγα τε καὶ πρὸς τελετὰς εὖ πεποιημένον. Ὅποτε δ' ὀργιάζειν εἰσίασι, πρὸ τῶν πυλῶν ἀπετίθεισαν τὰ ὄπλα. Ὁ αἱ γυναῖκες ἐπιτηρήσασαι καὶ τὰ ὄπλα ἀρπασάμεναι, ὑπ' ὀργῆς τῆς διὰ τὴν ἀτιμίαν τοὺς τε προσπίπτοντας κατειργάσαντο, καὶ τὸν Ὀρφέα κατὰ μέλη ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν σποράδην.

Zemřel roztrhán na kusy thráckými a makedonskými ženami, protože jim nedovolil účastnit se jeho orgií, možná je ale i jiná záminka. Říká se totiž, že kvůli neštěstí své ženy si zošklivil celý ženský rod. Ve stanovené dny přicházelo množství ozbrojených Thráků a Makedonců do Libéthry a shromažďovalo se v jednom velkém domě, dobře uzpůsobeném k zasvěcovacím obřadům. Když vstoupili, aby slavili orgie, nechali své zbraně přede dveřmi. A když to ženy zpozorovaly, zmocnily se zbraní a zachváceny zlostí za to, že jsou znectěny, pobily ty, jež se jim pokusili vzepřít a [zabitého] Orfea po kusech naházely do moře.

246.

(Bern. 1040 T; Kern T 116) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 5
τὰς δὲ γυναῖκας φασὶ τῶν Θρακῶν ἐπιβουλεύειν μὲν αὐτῷ θάνατον, ὅτι σφῶν τοὺς ἄνδρας ἀκολουθεῖν ἔπεισεν αὐτῷ πλανωμένῳ, φόβῳ δὲ τῶν ἀνδρῶν οὐ τολμᾶν· ὡς δὲ ἐνεφορήσαντο οἴνου, ἐξεργάζονται τὸ τόλμημα, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἀπὸ τούτου κατέστη μεθυσκομένους ἐς τὰς μάχας χωρεῖν.

Vypráví se, že thrácké ženy ho zamýšlely usmrtit, poněvadž přemlouval jejich muže, aby ho doprovázeli na bludné pouti, neodvážily se však toho činu ze strachu před muži a teprve po nesmírném požití vína dokonaly své strašné předsevzetí. Od té doby bylo mužům nařízeno táhnout do boje v podnapilém stavu.

c. Orfeus zabit bleskem

247.

(Bern. 1046/II T; Kern T 125) – Diogenés Láertios, *Životy filosofů* I, 5
Τοῦτον δὲ ὁ μὲν μῦθος ὑπὸ γυναικῶν ἀπολέσθαι φησί· τὸ δ' ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας ἐπίγραμμα, κεραυνωθῆναι αὐτὸν, λέγον οὕτως· ... Ὀρφέα ... / ὄν κτάνεν ὑψιμέδων Ζεὺς ψολόεντι βέλει.

Pověst praví o něm, že zahynul byv rozsápán ženami, kdežto náhrobní nápis v makedonském Díu zvěstuje, že byl zasažen bleskem. Zní takto: Orfea ... zabil ho ohnivou střelou vysoko vládnoucí Zeus.

(Bern. 1046/III T; Kern T 123) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 5
εἰσὶ δὲ οἱ φασὶ κεραυνωθέντι ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμβῆναι τὴν τελευτὴν Ὀρφεῖ· κεραυνωθῆναι δὲ αὐτὸν τῶν λόγων ἔνεκα ὧν ἐδίδασκεν ἐν τοῖς μυστηρίοις οὐ πρότερον ἀκηκοότας ἀνθρώπους.

Některí prohlašují, že Orfeův život zakončil boží blesk za jeho výroky a také že v tajných obřadech vycvičil lidi, kteří něco takového dosud neslyšeli.

d. ostatní verze

248.

(Bern. 1047 T; Kern T 120) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 6
 ἄλλοις δὲ {προ} εἰρημένον ἐστὶν ὡς ... αὐτόχειρα αὐτὸν ὑπὸ
 λύπης αὐτοῦ γενέσθαι.

Ještě jiní pronesli domněnku, že ... vztáhl ze žalu na sebe ruku.

249.

(Bern. 1049 T; Kern T 40, 84) – Strabón, *Zeměpis* VII, zl. 10a Radt
 τοὺς μὲν οὖν ἐκουσίως ἀποδέχεσθαι, τινὰς δ' ὑπιδομένους
 ἐπιβουλήν καὶ βίαν ἐπισυστάοντας διαφθεῖραι αὐτὸν (sc.
 Ὀρφέα).

Některí jej (Orfea) přijali ochotně, avšak jiní, kteří jej podezřívají,
 spojili svou sílu, přichystali léčku a zabili jej.

ORFEOVA HLAVA

250.

(Bern. 1052 T; Kern T 118) – Lúkiános, *Proti člověku nevzdělanému* 11
 ὅτε τὸν Ὀρφέα διεσπάσαντο αἱ Θραῦται, φασὶ τὴν κεφαλὴν
 αὐτοῦ σὺν τῇ λύρα εἰς τὸν Ἐβρον ἐμπεσοῦσαν ἐκβληθῆναι
 εἰς τὸν μέλανα κόλπον, καὶ ἐπιπλεῖν γε τὴν κεφαλὴν τῇ λύρα,
 τὴν μὲν ἄδουσιν θρηῖνον τινὰ ἐπὶ τῷ Ὀρφεῖ, ὡς λόγος, τὴν
 λύραν δὲ αὐτὴν ὑπηρεῖν τῶν ἀνέμων ἐπιπτόντων ταῖς χορδαῖς,
 καὶ οὕτω μετ' ᾠδῆς πρὸς ἐνεχθῆναι τῇ Λέσβῳ, κάκεινους ἀνελο-
 μένους ἦν μὲν κεφαλὴν καταθάψαι ἵναπερ νῦν τὸ Βακχεῖον

αὐτοῖς ἐστὶ, τὴν λύραν δὲ ἀναθεῖναι εἰς τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ
 ἱερόν, καὶ ἐπὶ πολὺ γε σώζεσθαι αὐτήν. χρόνῳ δὲ ὕστερον
 Νέανθον τὸν τοῦ Πιττακοῦ τοῦ τυράννου ταῦτα ὑπὲρ τῆς
 λύρας πυνθανόμενον, ὡς ἐκλήγει μὲν θηρία καὶ φυτὰ καὶ λίθους,
 ἐμελῶδει δὲ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ὀρφέως συμφορὰν μηδενὸς
 ἀπτομένου, εἰς ἔρωτα τοῦ κτήματος ἐμπεσεῖν καὶ διαφθεῖ-
 ραντα τὸν ἱερέα μεγάλοις χρήμασι πείσαι ὑποθέντα ἑτέραν
 ὁμοίαν λύραν δοῦναι αὐτῷ τὴν τοῦ Ὀρφέως. λαβόντα δὲ μεθ'
 ἡμέραν μὲν ἐν τῇ πόλει χρῆσθαι οὐκ ἀσφαλὲς οἶεσθαι εἶναι,
 νύκτωρ δὲ ὑπὸ κόλπου ἔχοντα μόνον προελθεῖν εἰς τὸ προ-
 ἄστειον καὶ προχειρισάμενον κρούειν καὶ συνταράττειν τὰς
 χορδὰς ἄτεχνον καὶ ἄμουσον νεανίσκον, ἐλπίζοντα μέλη τινὰ
 θεσπέσια ὑπηγήσειν τὴν λύραν ὑφ' ὧν πάντας καταθέλξειν
 καὶ κηλήσειν, καὶ ὅλως μακάριον ἔσεσθαι κληρονομήσαντα
 τῆς Ὀρφέως μουσικῆς· ἄχρι δὲ συνελθόντας τοὺς κύνας πρὸς
 τὸν ἦχον – πολλοὶ δὲ ἦσαν αὐτόθι – διασπάσασθαι αὐτόν, ὡς
 τοῦτο γοῦν ὁμοιον τῷ Ὀρφεῖ παθεῖν καὶ μόνους ἐφ' ἑαυτὸν
 συγκαλέσαι τοὺς κύνας, ὅτεπερ καὶ σαφέστατα ὤφθη ὡς οὐχ
 ἡ λύρα ἢ θέλγουσα ἦν, ἀλλὰ ἡ τέχνη καὶ ἡ ᾠδή, ἃ μόνον ἐξαί-
 ρετα τῷ Ὀρφεῖ παρὰ τῆς μητρὸς ὑπῆρχεν· ἡ λύρα δὲ ἄλλως
 κτήμα ἦν, οὐδὲν ἀμεινον τῶν ἄλλων βαρβίτων.

Říká se, že poté, co byl Orfeus roztrhán na kusy thráckými žena-
 mi, jeho hlavu a lyru odnesl Hebros do moře; zdá se, že hlava
 pak plula na lyře, zpívala Orfeovy žalozpěvy, zatímco vanutí větrů
 rozechnívalo struny. Takto se dostaly až k pobřeží Lesbu; hlava
 poté byla vzata a pohřbena na místě, kde je nyní Bakchův chrám
 a lyra byla dlouho uložena v Apollónově svatyni. Nějaký čas na
 to se však Neanthos, syn tyrana Pittaka, doslechl, jak lyra okouzlo-
 vala zvířata, rostliny i kameny a po smrti Orfea vyluzovala hudbu,
 aniž by se jí kdokoliv dotknul. Začal tedy toužit po jejím vlast-
 nictví, zlákal kněze a za štedrý úplatek jej přiměl, aby mu Orfeovu
 lyru dal a nahradil ji podobnou. Poté, co ji získal, domníval se,
 že je nebezpečné hrát na ni ve dne ve městě, a tak si ji ukrytou
 pod pláštěm vynesl v noci na předměstí. Tam ji tento nezkuše-
 ný a hudby neznalý mladík rozezněl očekávaje, že lyra vyloudí
 sladkou hudbu, s níž každého okouzlí a očaruje a stane se dokonce

nesmrtelným, neboť získal Orfeova ducha. Po chvíli se však shlukli psi (kterých zde bylo velké množství) svolání hlukem a roztrhali jej na kusy; takže jeho osud byl nakonec podobný Orfeovu, neboť pouze psi vyslyšeli jeho volání. Tím se stalo zřejmým, že to nebyla lyra, která okouzlovala, ale umění a zpěv Orfea, jeho osobité dary, které měl od své matky, a lyra byla jen majetkem, ne lepším než jakýkoliv jiný strunný nástroj.

251.

(Bern. 1054/I T; Kern T 77) – Fanoklés, zl. 1, 15–22 Powell

Τὰς δ' ἱερῆ Λέσβῳ πολὺ ἔπέκελσε θάλασσα
 ἤχη δ' ὡς λιγυρῆς πόντον ἔπέσχε λύρης,
 νήσους τ' αἰγιαλοὺς θ' ἀλμύρεας, ἔνθα λίγεια
 ἀνέρες Ὀρφεῖην ἐκτέρισαν κεφαλὴν,
 ἐν δὲ χέλυν τύμβῳ λιγυρῆν θέσαν, ἦ καὶ ἀναύδους
 πέτρας καὶ Φόρκου στυγνὸν ἔπειθεν ὕδωρ.
 Ἐκ κείνου μολπαί τε καὶ ἡμερτὴ κιθαριστὺς
 νῆσον ἔχει, πασέων δ' ἔστιν ἀοιδοτάτη.

Šedivé moře je zaneslo k břehům posvátného Lesbu a když pronikavý hlas lyry rozezvučel moře a ostrovy s pobřežím a příbojem, tehdy muži pohřbili Orfeovu hlavu volající jasně znějícím hlasem, do hrobu uložili jasně znějící lyru, jež obměkčovala dokonce i němé skály a ponuré vody Forku. A od té doby písně a libé zvuky lyry se rozléhají po tomto ostrově, který je nejhudebnějším ze všech.

(Bern. 1054/III T; Kern T 131) – Vergilius, *Zpěvy rolnické* 4, 523–527

*tum quoque marmorea caput a cervice revulsum
 gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus
 volveret, Eurydicen vox ipsa et frigida lingua,*

*a miseram Eurydicen! anima fugiente vocabat:
 Eurydicen toto referebant flumine ripae.*

(Hebros) unášel pěvcovu hlavu, již urvaly od sněžné šíje, volal „ó Eurydiko!“ sám hlas, byť stýdl už jazyk, „ubohá Eurydiko!“, když duch již prchal mu z těla; „Eurydiko!“ zas zpátky mu ozvěnou vracely břehy.

(Bern. 1054/IV T; Kern T 132) – Ovidius, *Proměny* XI, 50–60

*membra iacent diversa locis, caput, Hebre, lyramque
 excipis: et (mirum!) medio dum labitur amne,
 flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 murmurat exanimis, respondent flebile ripae.
 iamque mare invectae flumen populare relinquunt
 et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi:
 hic ferus expositum peregrinis anguis harenis
 os petit et sparsos stillanti rore capillos.
 tandem Phoebus adest morsusque inferre parantem
 arcet et in lapidem rictus serpentis apertos
 congelat et patulos, ut erant, indurat hiatus.*

Údy tu porůznu leží. Tys hlavu přijal a lyru, Hebre, a – jaký to div! – jak plynuly uprostřed řeky, žalně lkala cos lyra a žalně cos ševalil jazyk, ač byl mrtev, a břehy, cos žalně jim odpovídaly. Pak již opustí rodný proud a do moře vplují, dosáhnou pobřeží Lesbu, kde slavná Méthymna leží. Vlny je vynesly na cizí břeh. Aj, had se tu žene na jeho tvář i vlasy, jež zalila crčící voda. Konečně přispěl Foibos: když had se k uštknutí chystal, zadržel jej a tlamu, již otevře, proměnil v kámen, široký zející chřtán, jak byl, mu ztuhl a ztvrdl.

252.

(Bern. 1055 T; Kern T 129) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 9
 ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλον ἐν Λαρίσῃ λόγον, ὡς ἐν τῷ Ὀλύμπῳ.
 πόλις οἰκοῖτο Λίβηθρα, ἣ ἐπὶ Μακεδονίας τέτραπται τὸ ὄρος,
 καὶ εἶναι οὐ πόρρω τῆς πόλεως τὸ τοῦ Ὀρφέως μνημαῖ· ἀφι-
 κέσθαι δὲ τοῖς Λιβηθρίοις παρὰ τοῦ Διονύσου μάντευμα ἐκ
 Θοράκης, ἐπειδὴν ἴδη τὰ ὄστα τοῦ Ὀρφέως ἥλιος, τηνικαῦτα
 ὑπὸ σὺς ἀπολεῖσθαι Λιβηθρίοις τὴν πόλιν. οἱ μὲν δι' οὐ πολ-
 λῆς φροντίδος ἐποιοῦντο τὸν χρησμόν, οὐδὲ ἄλλο τι θηρίον
 οὕτω μέγα καὶ ἄλκιμον ἔσεσθαι νομίζοντες ὡς ἐλεῖν σφισι
 τὴν πόλιν, σὺ δὲ θρασύτητος μετεῖναι μᾶλλον ἢ ἰσχύος. ἐπεὶ
 δὲ ἐδόκει τῷ θεῷ, συνέβαινε σφισι τοιάδε. ποιμὴν περὶ μεσοῦ-
 σαν μάλιστα τὴν ἡμέραν ἐπικλίνων αὐτὸν πρὸς τοῦ Ὀρφέως
 τὸν τάφον, ὁ μὲν ἐκάθευδεν ὁ ποιμὴν, ἐπήγει δὲ οἱ καθεύ-
 δοντι ἔπη τε ἄδειν τῶν Ὀρφέως καὶ μέγα καὶ ἠδὺ φωνεῖν. οἱ
 οὖν ἐγγύτατα νέμοντες ἢ καὶ ἀροῦντες ἕκαστοι τὰ ἔργα ἀπο-
 λείποντες ἠθροίζοντο ἐπὶ τοῦ ποιμένου τὴν ἐν τῷ ὑπνω ᾠδὴν
 καὶ ποτε ὠθοῦντες ἀλλήλους καὶ ἐρίζοντες ὅστις ἐγγύτατα
 ἔσται τῷ ποιμένι ἀνατρέπουσι τὸν κίονα, καὶ κατεάγη τε ἀπ'
 αὐτοῦ πεσοῦσα ἡ θήκη καὶ εἶδεν ἥλιος ὁ τι ἦν τῶν ὀστέων τοῦ
 Ὀρφέως λοιπόν. αὐτίκα δὲ ἐν τῇ ἐπερχομένη νυκτί ὁ τε θεὸς
 κατέχει πολὺ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ποταμὸς ὁ Σῦς –
 τῶν δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον χεϊμάρων καὶ ὁ Σῦς ἐστι –, τότε
 οὖν οὗτος ὁ ποταμὸς κατέβαλε μὲν τὰ τείχη Λιβηθρίοις, θεῶν
 <δὲ> ἱερὰ καὶ οἴκους ἀνέτρεψε ἀνθρώπων, ἀπέπνιξε δὲ τοὺς
 τε ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ζῶα ὁμοίως τὰ πάντα.
 ἀπολλυμένων δὲ ἤδη Λιβηθρίων, οὕτως οἱ ἐν Δίῳ Μακεδόνες
 κατὰ γε τὸν λόγον τοῦ Λαρισαίου ξένου ἐς τὴν ἑαυτῶν τὰ ὄστα
 κομίζουσι τοῦ Ὀρφέως.

V Lárise jsem se doslechl ještě jinou pověst: Na této straně Olympu, jíž je hora obrácena k Makedonii, je město Libéthra, nedaleko něho pak je Orfeova mohyla. Libéthřané dostali kdysi z Thrákie Dionýsovu věštbu, že až slunce spatří Orfeovy kosti, jejich město zahyne vinou vepře. Mnoho se však nestarali o význam výroku v domnění, že žádné zvíře není tak obrovské ani

nevyniká takovou silou, aby jim mohlo zničit město, vepři pak že se dostává spíše drзости než síly. Jakmile se však naplnila boží vůle, stalo se toto: Za pravého poledne ulehl jeden pastýř u Orfeova hrobu a usnul. A tu najednou počal ze spánku zpívat mohutným a příjemným hlasem Orfeovy písně. Tí, kteří pásli nebo orali nejbliže, opustili svou práci a kupili se kolem pastýře, zpívali ve snu. A tu, jak se tak navzájem strkali a přeli, kdo má stát pasákovi nejbliže, porazí sloup, schránka z něho spadne a rozbije se. Tak slunce spatřilo pozůstatky Orfeových kostí. Ihned v následující noci seslal bůh z nebes nesmírné záplavy vod, řeka Vepř (Sýs), jedna z olympských bystřin, rozbořila Libéthřijským hradby, vyvrátila boží příbytky i domy lidí a utopila jak občany, tak i všechno ostatní tvorstvo, které zůstalo ve městě. Tak zahynuli Libéthřané a Makedonci podle slov láriského občana dopraví z Díu Orfeovy ostatky do své země.

253.

(Bern. 1056 T; Kern T 134) – Filostratos, *Héroikos* 28, 8

Λέσβου δὲ ὀλίγον ἀπεχούσης τοῦ Ἰλίου στέλλειν ἐς τὸ ἐκεῖ μαντεῖον τοὺς Ἕλληνας. ἔχρα δέ, οἶμαι, ἐξ Ὀρφέως, ἣ κεφαλὴ γὰρ μετὰ τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον ἐς Λέσβον κατασχούσα ῥήγμα τῆς Λέσβου ᾤκησε καὶ ἐν κοίλῃ τῇ γῆ ἐχρησμάδει. ὅθεν ἐχρῶντό τε αὐτῇ τὰ μαντικά Λέσβιοι τε καὶ τὸ ἄλλο πᾶν Αἰολικὸν καὶ Ἴωνες Αἰολεῦσι πρόσσοικοι, χρησμοὶ δὲ τοῦ μαντείου τούτου καὶ ἐς Βαβυλῶνα ἀνεπέμποντο, πολλὰ γὰρ καὶ ἐς τὸν ἄνω βασιλέα ἢ κεφαλὴ ἦδε, Κύρω τε τῷ ἀρχαίῳ χρησμόν ἐντεῦθεν ἐκδοθῆναι λέγεται.

Protože Lesbos není daleko od Tróje, Řekové poslali pro věštbu do tamější věštitrny. Domnívám se, že věštby dával Orfeus, jeho hlava po tom, co (mu) udělaly ženy, doplula na Lesbos, přebývala v puklině a zpívala věštby uvnitř země. Proto se k ní obyvatelé Lesbu obraceli s prosbou o věštbu, stejně jako ostatní Aiolové a Iónové, kteří s Aioly sousedili. Výroky z této věštitrny byly

posílány dokonce až do Babylónu. Hlava totiž zpívala mnoho věštek k nejvyššímu králi (Persie) a říká se, že odtud dostal věštbu i Kýros starší.

254.

(Bern. 1057 T) – Filostratos, *Životopis Apollónia z Tyany* IV, 14
 φασι δὲ ἐνταῦθά ποτε (sc. ἐν τῇ Λέσβῳ) τὸν Ὀρφέα μαντικῇ χαίρειν, ἔστε τὸν Ἀπόλλω ἐπιμεμελῆσθαι αὐτόν. ἐπειδὴ γὰρ μήτε ἐς Γρύνειον ἐφοίτων ἔτι ὑπὲρ χρησμῶν ἄνθρωποι μήτε ἐς Κλάρον μήτ' ἐνθα ὁ τρίπους ὁ Ἀπολλώνειος, Ὀρφεὺς δὲ ἔχρα μόνος ἄρτι ἐκ Θράκης ἢ κεφαλὴ ἦκουσα, ἐπίσταται οἱ χρησμοῦντι ὁ θεὸς καὶ „πέπαυσο” ἔφη „τῶν ἐμῶν, καὶ γὰρ δὴ (καὶ) ἄδοντά σε ἰκανῶς ἤνεγκα”.

Kdysi prý tam (na Lesbu) Orfeus dával věštby, až byl sám Apollón naplněn starostmi. Když lidé už nechodili pro věštby ani do Grýneia, ani do Klaru, ani tam, kde je Apollónova trojnožka, a Orfeus tam věštil sám – dostala se tam právě jeho hlava z Thrákie – bůh k němu přistoupil ve chvíli, kdy chtěl pronést věštbu, a řekl: „Nech toho, už dost jsem snášel tvé věštby.“

255.

(Bern. 1061 T; Kern T 115) – Konón = Fótiος, *Bibliothéké* 186, 140b 2
 λοιμῶ δὲ τῆς χώρας, ὅτι μὴ ἀπητήθησαν δίκην αἱ γυναῖκες, κακουμένης, δεόμενοι λωφῆσαι τὸ δεινόν, ἔλαβον χρησμὸν τὴν κεφαλὴν τὴν Ὀρφέως ἣν ἀνευρόντες θάψωσι, τυχεῖν ἀπαλλαγῆς. Καὶ μόλις αὐτὴν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μέλητος δι' ἀλιέως ἀνεῦρον ποταμοῦ, καὶ τότε ἄδουσαν καὶ μηδὲν παθοῦσαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, μηδὲ τι ἄλλο τῶν ὅσα κήρες ἀνθρώπιναι νεκρῶν αἴσχη φέρουσιν, ἀλλ' ἐπακμάζουσιν αὐτὴν καὶ ζωϊκῶ καὶ τότε αἵματι μετὰ πολὺν χρόνον ἐπανθοῦσαν.

Zemi zachvátil mor, protože ženy nebyly potrestány. Ve snaze zažehnat pohromu, dostali věštbu, že jestliže najdou Orfeovu hlavu a pohřbí ji, dosáhnou úlevy. Po mnoha nesnázích ji nakonec našel rybář v ústí řeky Méletu, jak stále zpívá a nic neutrpěla od moře, ani žádné jiné poškození, které mrtvým tělům přináší smrt, nýbrž i po tak dlouhé době byla svěží a kvetla krví života.

POSMRTNÉ PODIVUHODNOSTI

256.

(Bern. 1065/I T; Kern T 130) – Antigonos z Karystu, *Sbírka překvapivých historek* 5 (34 Giannini)

Ὁ δὲ Μυρσίλος, ὁ τὰ Λεσβιακὰ συγγεγραφώς,⁹ φησὶν τῆς Ἀντισσαίας, ἐν ᾧ τόπων μυθολογεῖται καὶ δεικνύται δὲ ὁ τάφος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων τῆς τοῦ Ὀρφέως κεφαλῆς, τὰς ἀηδόνας εἶναι εὐφωνοτέρας τῶν ἄλλων.

Myrsilos, který napsal *Lesbiaka*, říká, že v Antisse, na místě, kde se podle pověsti nachází a kde rovněž místní ukazují hrob Orfeovy hlavy, zpívají slavíci sladčeji než jinde.

(Bern. 1065/II T) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 6

λέγουσι δὲ οἱ Θράκες, ὅσαι τῶν ἀηδόνων ἔχουσι νεοσσιὰς ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ Ὀρφέως, ταύτας ἦδιον καὶ μεῖζόν τι ἄδειν.

Thrákové říkají, že slavíci, kteří mají hnízda na hrobu Orfeově, zpívají sladčeji a více.

9 FGH 477 F 2.

257.

(Bern. 1066 T) – Pausaniás, *Cesta po Řecku* IX, 30, 8

ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς Ἑλικῶν· ἄχρι σταδίων ἑβδομήκοντα πέντε προελθόντι τὸ ῥεῦμα ἀφανίζεται τὸ ἀπὸ τούτου κατὰ τῆς γῆς· διαλιπὸν δὲ μάλιστα δύο καὶ εἴκοσι στάδια ἀνεισι τὸ ὕδωρ αὐθις, καὶ ὄνομα Βαφύρας ἀντὶ Ἑλικῶνος λαβὼν κάτεισιν ἐς θάλασσαν ναυσίπορος. τοῦτον οἱ Διασταὶ τὸν ποταμὸν ἐπιρρεῖν διὰ παντὸς τῆ γῆ τὰ ἐξ ἀρχῆς φασὶ τὰς γυναῖκας δὲ αἱ τὸν Ὀρφέα ἀπέκτειναν ἐναπονίψασθαί οἱ θελῆσαι τὸ αἷμα, καταδύναί τε ἐπὶ τούτῳ τὸν ποταμὸν ἐς τὴν γῆν, ἵνα δὴ μὴ τοῦ φόνου καθάρσια τὸ ὕδωρ παράσχηται.

V těchto místech teče řeka Helikón. Její proud mizí asi po sedmdesáti pěti stadiích. Skryta nejvýše dvaadvacet stadií vyvěrá řeka opět na povrch, a mění jméno Helikón na Bafyras, vtéká jako splavný tok do moře. Obyvatelé Díu prohlašují, že zpočátku protékala stále na povrchu, ale před Orfeovými vražedkyněmi, které v ní chtěly smýt krev, zmizela do podzemní prohlubiny, aby nemohla poskytnout vodu k očistě z oné vraždy.

ORFEŮV POHŘEB A HROB

a. Pohřeb

258.

(Bern. 1070 T; Kern T 113) – Pseudo-Eratosthenés, *Zhvězdění* 24
αἱ δὲ Μοῦσαι συναγαγοῦσαι ἔθαψαν ἐπὶ τοῖς καλουμένοις Λειβήθοις.

Músy je však sesbíraly a pohřbily na místě zvaném Leibéthra.

259.

(Bern. 1071 T; Kern T 126) – Damagétos, *Anthologie palatinská* VII, 9

Ὀρφέα Θρηκίησι παρὰ προμολῆσιν Ὀλύμπου
τύμβος ἔχει, Μούσης υἷα Καλλιόπης,
ῶ δρύες οὐκ ἀπίθησαν, ὅτῳ συνάμ' ἔσπετο πέτρον
ἄψυχος θηρῶν θ' ὕλονόμων ἀγέλα,
ὅς ποτε καὶ τελετὰς μυστηρίδας εὔρετο Βάκχου
καὶ στίχον ἠρώω ζευκτὸν ἔτευξε ποδί,
ὅς καὶ ἀμειλίκτοιο βαρὺ Κλυμένοιο νόημα
καὶ τὸν ἀκήλητον θυμὸν ἔθελξε λύρα.

Na thráckém úpatí Olympu se nachází hrob
Orfea syna Músy Kalliopy, jehož stromy
nedokázaly neposlechnout, a jehož skály
bez života následovaly i stáda lesní zvěře;
jež odhalil posvátné obřady Bakcha
a první spojil verše v hérojském metru a okouznil
svou lyrou dokonce i nevlídného Pána podsvětí
těžké mysli a jeho neoblomný hněv.

b. Epitaf

260.

(Bern. 1073/I T; Kern T 123) – Alkidamás, *Odysseus* 24
ὡς καὶ ἐπὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ δηλοῖ τὰ ἐπιγράμματα (AG app.
Ep. sepulcr. 148, 1):

Μουσῶν πρόπολον τῆδ' Ὀρφέα Θρηῆκες ἔθηκαν,
ὄν κτάνεν ὑψιμέδων Ζεὺς που ψολόεντι κεραυνῶ
Οἰάγρου φίλον υἷόν, ὃς Ἡρακλῆ ἐξεδίδαξεν,
εὐρῶν ἀνθρώποις γράμματα καὶ σοφίην.

Jak ukazuje nápis na jeho památku:

Služebníka Mús Orfea zde pohřbili Thrákové,
jehož ohnivou střelou zabil vysoko vládnoucí Zeus,
Oiagrova milého syna, jenž byl učitelem Héraklea,
a který vynalezl lidem písmo a moudrost.

(Bern. 1073/II T; Kern T 124) – Aristotelés, zl. 640 Rose (*Veterum
heroum epitaphia*)

ἐπὶ Ὀρφέως κειμένου ἐν Κικονίᾳ·

Θρήικα χρυσολύραν Οἰάγρου παιῶν θανόντα

Ὀρφέα ἐν χώρῳ τῶδε θέσαν Κίκονες.

Na Orfea pohřbeného poblíž Kikonie:

Mrtvého thráckého Orfea se zlatou lyrou, syna Oiagrova, na tom-
to místě pohřbili Kikoni.

(Bern. 1073/III T; Kern T 125) – Diogenés Láertios, *Životy filosofů*
I, 5

τοῦτον δὲ ὁ μὲν μῦθος ὑπὸ γυναικῶν ἀπολέσθαι φησί· τὸ δ'
ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας ἐπίγραμμα, κεραυνωθῆναι αὐτόν,
λέγον οὕτως·

Θρήικα χρυσολύρην τῆδ' Ὀρφέα Μοῦσαι ἔθαψαν,
ὄν κτάνεν ὑψιμέδων Ζεὺς πολόεντι βέλει.

Pověst praví o něm, že zahynul, byv rozsápán ženami, kdežto
náhrobní nápis v makedonském Díu zvěstuje, že byl zasažen bles-
kem. Zní takto:

Thráckého Orfea se zlatou lyrou tu pohřbily Músy;
zabil ho ohnivou střelou vysoko vládnoucí Zeus.

ORFEOVA LYRA MEZI SOUHVĚZDÍMI

261.

(Bern. 1074 T; Kern T 136) – Pseudo-Eratosthenés, *Zhvězdění* 24
τὴν δὲ λύραν οὐκ ἔχουσαι ὅτῳ δώσειν τὸν Δία ἠξίωσαν κατα-
στερίσαι, ὅπως ἐκείνου τε καὶ αὐτῶν μνημόσυνον τεθῆ ἔν
τοῖς ἀστροῖς· τοῦ δὲ ἐπινεύσαντος οὕτως ἐτέθη· ἐπισημασίαν
δὲ ἔχει ἐπὶ τῷ ἐκείνου συμπτώματι δυομένη καθ' ὥραν.

Protože neměly komu dát lyru, požádaly Dia, aby z ní udělal
suhvězdí a umístil ji mezi hvězdami jako památku na něj (Orfea)
a na ně samotné. Znamením toho, co se mu přihodilo, je, že
na určitou dobu zapadá.

ORFEUS V PODSVĚTÍ PO SMRTI

262.

(Bern. 1076 T; Kern T 138) – Platón, *Obrana Sókratova* 41a

εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Αἴδου, ἀπαλλαγείς τουτωνὶ τῶν
φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστάς,
οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ραδάμανθους
καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι
ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἀρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ
αὐτὸ Ὀρφεῖ συγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμηρῳ
ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν.

Neboť jestliže někdo přijde do říše Hádovy, zbaviv se těchto
lidí, kteří si dávají jméno soudců, a nalezne opravdové soudce,
kteří prý tam soudí, Mínós, Rhadamanthys, Aíakos, Triptolemos
a všichni jiní polobozi, kteří se osvědčili spravedlivými ve svém
životě, bylo by to snad špatné odcestování? Nebo zase přijít do
styku s Orfeem, Músaiem, Hésiodem a Homérem – co by za to
dal kdokoli z vás?

263.

(Bern. 1077 T; Kern T 139) – Platón, *Ústava* 620a

ιδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν ἔφη (sc. Er) τὴν ποτε Ὀρφέως γενομένην κύκνου βίον αἰρουμένην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικί γεννηθεῖσαν γενέσθαι· ἰδεῖν δὲ τὴν Θαμύρου ἀηδόνας ἐλομένην· ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μεταβάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἴρεσιν, καὶ ἄλλα ζῶα μουσικὰ ὡσαύτως.

Tak prý (Er) viděl, jak duše Orfeova si vybírala život labutě, protože z nenávisti k ženskému pohlaví pro smrt od nich utrpenou nechtěla přijít na svět ze ženy; dále viděl, jak duše Thamyrova si vybrala život slavíka; viděl pak také, jak labuť přecházela k volbě života lidského a zrovna tak i jiní zpěvní ptáci.

ORFEOVY SVATYNĚ

264.

(Bern. 1079 T; Kern T 134, 140) – Filostratos, *Životopis Apollónia* z *Tyany* 4, 14

Παρήλθε καὶ ἐς τὸ τοῦ Ὀρφέως ἄδυτον προσορμισάμενος τῇ Λέσβῳ.

Lod' přistála u Lesbu a (Apollónios) navštívil svatyni Orfeovu.

265.

(Bern. 1080 T; Kern T 115) – Konón = Fótios, *Bibliothéké* 186, 140b 11

λαβόντες (sc. caput Orphei) οὖν ὑπὸ σήματι μεγάλῳ θάπτουσι, τέμενος αὐτῷ περιείραντες, ὃ τέως μὲν ἡρώων ἦν, ὕστερον δ' ἐξενίκησεν ἱερὸν εἶναι· θυσίαις τε γὰρ καὶ ὄσοις ἄλλοις θεοὶ τιμῶνται γεραίρεται· ἔστι δὲ γυναιξὶ παντελῶς ἄβατον.

Vzali ji tedy – (Orfeovu hlavu) – a pohřbili pod velkou mohyly, a ohradili kolem ní posvátný okrsek, který byl nejprve hérojskou svatyní, ale později z něj vyrostl chrám. (Hlava) byla totiž uctívána obět' mi a ostatními věcmi, jimiž jsou uctíváni bohové. Žádná žena sem nesmí vkročit.